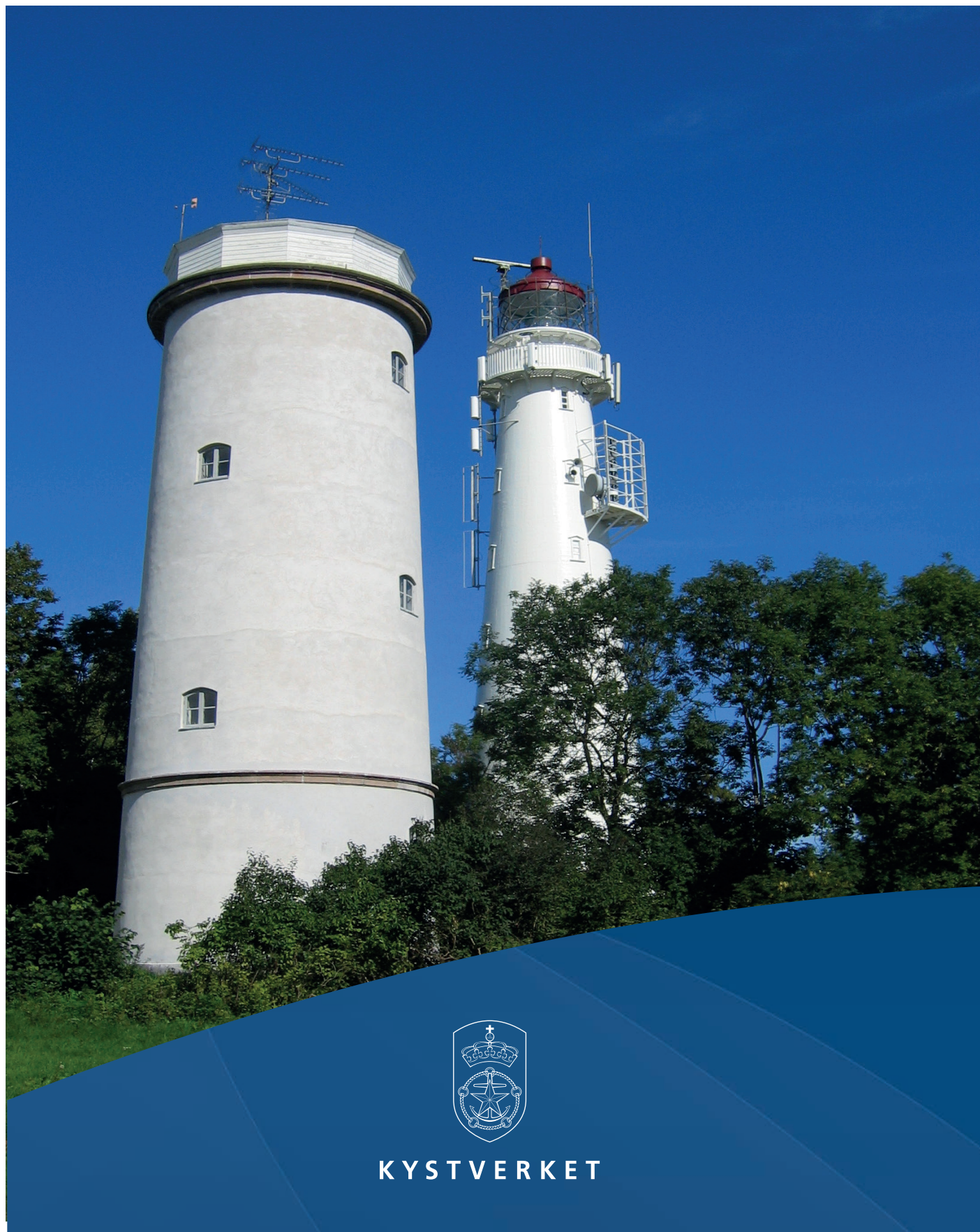

FORVALTNINGSPLAN FOR JOMFRULAND FYRSTASJON

KRAGERØ KOMMUNE • TELEMARKE FYLKE

INNHold

GENERELL DEL

Kystverkets fyrstasjoner.....	3
Innledning	3
Fredningsprosessen	3
Fredning av bygningene	3
Fredning av området som helhet	3
Hensynet til den tekniske driften av fyrstasjonen	3
Vernemyndighet	3
Kravet om forvaltningsplan	3
Hensikten med forvaltningsplanen	3
Ny bruk – på fyrenes premisser	4
Vern gjennom bruk – viktigheten av gode leietakere	4
Forholdet mellom fredningsvedtaket og forvaltningsplanen	5
Formidling	5
Generelle retningslinjer for tiltak på fyrstasjonene	5
Krav til dokumentasjon av endringer og større vedlikeholdsarbeider	6
Krav til håndverkere	6
Vedlikeholdshåndbok	6

Noen generelle punkter om antikvarisk bygningsvern og vedlikehold.....	6
Grunnholdninger til vern	6
Råd for vedlikehold og istandsetting - grunnprinsipper:	6
Vedlikehold – definisjon og faglige prinsipper	6
Større vedlikeholdsarbeider og endringer	7
Tilbakeføring	7

SPESELL DEL

Jomfruland fyrstasjon	8
Kart og situasjonskart	9
Kart over det fredete området	10
Faktaopplysninger om Jomfruland fyrstasjon	11
Kart over deler av Jomfruland / forholdet til nasjonalparken / delkart Saltstein-Tårntjenna	13

Bygningspresentasjoner

1. Fyrtårn	14
2. Gammel tårnbygning	17
3. Fyrvokterbolig	22
4. Uthus	26
5. Feriebolig, tidl. assistentbolig	30
6. Uthus	35
8. Assistentbolig	37
Andre mindre bygg på eiendommen, del av områdefredningen §19, Utedo og hønsehus	40
Naust	42

Det fredete området	45
Kart over det fredete området	46

Vedlegg 1: Oversikt over Kystverkets fyrstasjoner.....	47
---	-----------

Vedlegg 2: Fredningsvedtak for Jomfruland fyrstasjon.	48
---	-----------

Vedlegg 3: Tilstandsoversikt Jomfruland fyrstasjon.	61
---	-----------

Vedlegg 4: Tilstandsanalyse av Jomfruland fyrstasjon	
1. Fyrtårn	62
2. Gammel tårnbygning	65
3. Fyrvokterbolig	69
4. Uthus	72
5. Feriebolig, tidl. assistentbolig	74
6. Uthus	77
8. Assistentbolig	80
Naust	84

Forsidefoto: Kystverket 9.8.2006. Samtlige foto i den spesielle delen er fra 26.8.2015, hvis ikke annet er angitt.

GENERELL DEL

Tranøy fyrstasjon på Hamarøy, Nordland. Foto: Kystverket.

Kystverkets fyrstasjoner

Innledning

Fyrstasjonene forteller om en spesiell og svært viktig del av norsk historie. Satsingen på utbyggingen av fyrvesenet er en av de største i den norske stats historie, og utbyggingen av fyrstasjonene har bidratt til å utvikle Norge til den sjøfartsnasjon vi har vært og fremdeles er. Fyrstasjonene er også omfattet av en stor og stadig økende interesse, og ikke minst har de ofte en sterkt identitetsskapende funksjon for lokalbefolkningen. De fleste fyrstasjoner er monumenter i kystlandskapet, og Kystverket er som eier forpliktet til å forvalte disse kulturminnene med respekt for dem som har vært med på å bygge opp den maritime infrastrukturen vi i dag forvalter, og med omtanke for dem som kommer etter oss.

Fredningsprosessen

På bakgrunn av "Nasjonal verneplan for fyrstasjoner", som kom i 1997, fattet Riksantikvaren i tiden frem til 2001 vedtak om fredning etter kulturminneloven av 83 fyrstasjoner. Av disse er i dag 68 helt eller delvis fremdeles i Kystverkets eie (se oversikten i vedlegg 1). I 2001 besluttet Stortinget at de siste 31 bemannede fyrstasjonene skulle avbemannes, og denne prosessen ble avsluttet i 2006. Gjennom tidene er mange fyrstasjoner solgt, men i St.prp. nr. 29 (2006 – 2007) ble den da pågående avhendingsprosessen stoppet, og det ble bestemt at Kystverket skulle eie fyrstasjonene (med unntak for mulig overføring til Direktoratet for naturforvaltning). Samtidig ble det bestemt at Kystverket skulle stå for utleie slik at fyrstasjonene kunne gjøres tilgjengelige for allmennheten. Dette innebærer at "vern gjennom bruk" vil være et viktig prinsipp for etatens forvaltning av fyrstasjonene.

Fredning av bygningene

Bygningene på fyrstasjonen er fredet i henhold til § 15 i kulturminneloven. Dette innebærer at det ikke er tillatt å rive bygningene eller deler av disse, eksteriøret må ikke bygges om, heller ikke interiøret der dette er særskilt nevnt. Planløsningen kan ikke endres, og det kan ikke skiftes ut bygnings-elementer eller materialer. Alt vedlikehold og istandsetting skal utføres med tradisjonelle

materialer og metoder tilpasset bygningenes egenart og opprinnelige bygningstekniske løsninger.

Fredning av området som helhet

Området rundt bygningene er fredet i henhold til § 19 i kulturminneloven. Hensikten er å bevare anleggets virkning i landskapet, og sørge for at anleggets karakter blir bevart. Innenfor det fredete området må det ikke settes i verk tiltak eller bruksendring som kan forandre områdets karakter eller på annen måte motvirke formålet med fredningen. Eldre strukturer som gjerder, rekkverk, jordkjellere, tekniske installasjoner osv skal ikke fjernes eller endres uten at det har vært nødvendig kontakt med vernemyndighetene. Det er viktig å bevare stedets egenart, og dette gir også en sentral premiss for hvordan det kan legges til rette for ny bruk av fireiendommene.

Hensynet til den tekniske driften av fyrstasjonen

I fredningsvedtakene står det at fredningen ikke skal være til hinder for den tekniske driften av fyrstasjonen. Dette betyr imidlertid ikke at Kystverket uten videre kan fjerne eller gjøre endringer på teknisk utstyr, selv om dette er sikkerhetsmessig begrunnet. Andre formuleringer i de forskjellige fredningsvedtakene gjør også at det kan være nyanser i hva som er tillatt og hva som er søknadspliktig. Generelt er det best å gå ut ifra at alle tiltak er søknadspliktig, spesielt i selve fyret, som er interiørfredet. Det er viktig at regionen har en god dialog med vernemyndighetene i en tidlig fase, ikke minst fordi etaten da kan få veiledning slik at planlagte tiltak kan bli gjennomført på en måte som også best mulig ivaretar hensynet til kulturminnet.

Vernemyndighet

Ansaret for den konkrete oppfølgingen og forvaltningen av fredningsvedtakene for de enkelte fyrstasjoner er delegert fra Riksantikvaren som nasjonal vernemyndighet til fylkeskommunenes regionale kulturminneforvaltning. Det er følgelig fylkeskommunen som skal behandle søknader om dispensasjon ved tiltak som krever slik tillatelse, og det er den aktuelle region i Kystverket som kan sende søknad om dispensasjon.

Kravet om forvaltningsplan

I henhold til kgl. res. av 1. september 2006 skal det utarbeides forvaltningsplan for alle fredede eiendommer i statens eie. I forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer er det bestemt at forvaltningsplanene skal forelegges Riksantikvaren, som skal sikre at innholdet ivaretar formålet med fredningen.

Hensikten med forvaltningsplanen

Forvaltningsplanen skal både gi kunnskap om viktige generelle prinsipper for forvaltningen av fyrstasjonene som fredede kulturminner, og gi forståelse for det helhetlige miljøet og det særpreget som karakteriserer den enkelte fireiendommen, og som skal ivaretas i vernesammenheng.

Hensikten er å sørge for et best mulig utgangspunkt for å stille de rette spørsmålene og finne de rette løsningene når det gjelder vedlikehold, bruk og utvikling av den aktuelle fyrstasjonen.

Forvaltningsplanen består av en generell del, som er felles for alle fyrstasjonene, og en spesiell del, som omhandler den enkelte fyrstasjon.

Forvaltningsplanens spesielle del vil inneholde:

- Relevante eiendomsdata
- Presentasjon av fyreiendommen som helhet, de enkelte bygninger, anlegg og tekniske installasjoner, og området.
- Vurdering av utviklingsmuligheter for fyrstasjonen som helhet samt for de enkelte bygninger
- Eventuelle spesielle forhold for den aktuelle fyrstasjon
- Bygnings- og konstruksjonsdokumentasjon (foto og tegninger)
- Tilstandsanalyse, eventuelt med konkrete forslag til tiltak
- Historisk dokumentasjon
- Fredningsvedtaket

Når det gjelder historisk dokumentasjon, vil ikke den kunne være uttømmende i forvaltningsplanen for den enkelte fyrstasjon. Det er derfor viktig at man ved planlegging av konkrete tiltak, som tilbakeføring eller formidling, går aktivt inn for å finne ytterligere informasjon. Her vil Senter for eiendom og kultur og Kystverkmusea kunne bistå regionene og leietakerne.

Senter for eiendom og kultur har ansvaret for koordineringen av etatens arbeid med forvaltningsplaner. Utarbeidelsen av de konkrete forvaltningsplanene for de enkelte fyrstasjonene gjøres i nært samarbeid mellom regionene og Senter for eiendom og kultur.

Ny bruk – på fyrenes premisser

Ny bruk gjør det ofte ønskelig og noen ganger nødvendig med endringer av bygninger og tilrettelegging på området. Det er viktig å bruke tid på å vurdere hvordan slike tiltak kan gjøres så skånsomt som mulig, og uten at fyreiendommens egenart blir skadelidende. En liten endring ett sted kan virke harmløs, og det samme kan en annen et annet sted, og en tredje... men summen av disse delene kan bli en dårlig helhet som gir en lite harmonisk utvikling av stedet. Forvaltningsplanen skal bidra til at det blir lettere å ha helheten for øye når mulige endringer vurderes. I gjennomgangen av fyreiendommen som helhet og de enkelte bygninger blir det konkretisert forhold som det vil være viktig å ta hensyn til ved planlegging av større

vedlikeholdsarbeider og endringer, og det indikeres mulige bruksområder og utviklingspotensiale som Kystverket mener vil ivareta stedets egenart. Enkelte steder er det naturlig å gi klare føringer om hvor det vil være aktuelt å vurdere tilbakeføring, og eventuelt til hvilken epoke.

Fra Store Torungen. Foto: Kystverket.

Det lar seg oftest gjøre å finne gode løsninger som forener vern med ny bruk, selv om løsningene kan bli annerledes enn det man først så for seg. Å finne slike løsninger krever grundighet, vilje og kompetanse i både planlegging og gjennomføring av arbeidene. Felles samtaler mellom Kystverket som eier, leietaker som bruker, kommunen som forvalter av plan- og bygningsloven og fylkeskommunen som forvalter av fredningsvedtaket, vil ofte være vel anvendt tid – og ikke minst hvis diskusjonene kan finne sted nettopp på fyrstasjonen. Stedet er i høyeste grad part i saken, og kan ofte gi føringer gjennom sin tilstedeværelse!

Vern gjennom bruk – viktigheten av gode leietakere

Kystverket er avhengig av et samarbeid med leietakere som er interessert i å bidra til å ta vare på den viktige kulturarven som fyrstasjonene representerer. Staten vil i liten grad selv kunne benytte den bygningsmassen som er på fyrstasjonene utover de bygningene som er direkte knyttet til den tekniske driften av navigasjonsinstallasjonen, slik som maskinhus og fyrtårn. Vern gjennom bruk forutsetter et aktørsamarbeid, der gjerne også lokale og regionale myndigheter er engasjert, enten som leietakere, eller som aktive premissleverandører og bidragsytere i utviklingen av stedet.

Kystverket benytter en standard leieavtale ved utleie av fyrstasjoner, også for de som ikke er fredet. Avtalen har følgende generelle formål og forutsetninger:

- Uavhengig av om eiendommen er helt eller delvis fredet, skal eiendommen bevares og sikres som kulturminne, og eiendommens egenart skal bevares.

- Leietaker skal ivareta og videreutvikle allmennhetens adgang til fyreiendommen. Leietakers aktivitet på stedet må tilpasses allmennhetens interesser slik at den ikke kommer i konflikt med disse interessene.
- Leietaker forplikter seg til å holde utleier løpende orientert om planene for utviklingen og bruken av leieobjektet.
- Utleier vil bidra med rådgivning ved videre vedlikehold og istandssetting av leieobjektet. Utleier vil løpende vurdere mulighetene for å bidra til vedlikehold og/eller oppgradering av leieobjektet ut fra de til enhver tid gitte budsjettammer.
- Leietaker må ikke bruke, eller tillate at andre bruker, leieobjektet til bolig.
- Leietaker forplikter seg til å legge særlig vekt på miljøvern i forhold til bruk og vedlikehold av leieobjektet.

I tillegg skal det formuleres egne punkter som uttrykker formål og forutsetninger for leieforholdet ved den enkelte fyrstasjon. En slik formålsparagraf i en leieavtale understreker nødvendigheten av et nært samarbeid og tett kommunikasjon mellom Kystverket og leietakerne – dette er ikke et vanlig leieforhold, men gjelder samarbeid om et kulturminne!

Avtalen omtaler også samarbeidet om vedlikeholdsarbeidet på fyrstasjonen. Det er Kystverket som i siste instans er ansvarlig for å sette opp arbeidsprogram for det enkelte år og gi nødvendige føringer for hva som skal gjøres og på hvilken måte. Bortsett fra ved kritiske hendelser, slik som ved stormskader, skal ikke leietaker utføre noen tiltak på eiendommen uten at dette er godkjent av eier. Det er også eier som er ansvarlig for at alle nødvendige tillatelser er innhentet fra vernemyndighetene.

Kjeungskjæret fyrstasjon, Sør-Trøndelag. Foto: Kystverket.

Forholdet mellom fredningsvedtaket og forvaltningsplanen

Fredningsvedtaket er styrende for forvaltningen av fyreiendommen, og er rettslig bindende. Forvaltningsplanen er ikke rettslig bindende, men uttrykker Kystverkets vurdering av hva som vil

være en naturlig presisering og konkretisering av fredningsvedtaket, og etatens oppfatning av hvordan den fredede eiendommen bør utvikles. Konkrete tiltak kan ikke gjennomføres uten at vernemyndighetene har fattet vedtak om at de kan iverksettes. Det er Kystverket i den enkelte region som søker vernemyndighetene i det aktuelle fylke om tillatelse til tiltak.

Formidling med nytt elementsystem i betong. Foto: Kystverket.

Formidling

Fyrstasjonene er nasjonale kulturminner som skal dokumentere en viktig del av vår maritime kulturarv og Kystverkets historiske innsats for å trygge ferdseilen til sjøs. Samtidig er det et mål med fredningen at kunnskap om disse kulturminnene og deres historiske kontekst skal kunne formidles til allmennheten. Det er derfor viktig at all ny bruk bidrar til kunnskapsformidling og opplevelse av historien. Kystverket vil i samarbeid med Kystverkmusea (ved Lindesnes fyrmuseum) lage retningslinjer for utarbeidelse av formidlingsplaner for de enkelte fyrstasjonene, i et samspill mellom etaten, etatsmuseene og leietakerne. Det er videre utarbeidet en skiltmal for de fredede fyrstasjonene, for å gi etatens formidling av egen kulturhistorie et helhetlig, nasjonalt preg. Denne skiltmalen vil være styrende for hvordan utendørs informasjon og skilting utformes på de fredede fyrstasjonene. All utendørs informasjon skal godkjennes av Kystverket på forhånd.

Generelle retningslinjer for tiltak på fyrstasjonene

På alle de fredete bygningene skal eksteriøret bevares mest mulig uendret. Enkelte bygninger er svært autentiske, mens andre er sterkt endret og modernisert. Ulike typer tiltak, som tilbakeføring og utskifting av bygningsdeler, vil derfor bli vurdert ulikt fra bygning til bygning.

Interiørene har for de aller fleste av fyrstasjonene ikke et like sterkt formelt vern som eksteriøret – unntaket er selve fyrtårnene, som er interiørfredet. For de øvrige bygningene er planløsning og konstruksjoner normalt omfattet av de enkelte fredningsvedtakene. Imidlertid bør en ved interiørmessige oppgraderinger og endringer legge vekt på å bevare størst mulig autentisitet med tanke på den historie fyrstasjonen skal formidle. Denne intensjonen må samtidig avveies i forhold til behovet for nødvendig bruksmessig oppgradering.

Krav til dokumentasjon av endringer og større vedlikeholdsarbeider

Alle endringer og større vedlikeholdsarbeider på en fredet bygning eller et fredet område skal dokumenteres. En søknad om tillatelse inneholder et minimum av beskrivelse av tiltaket, men dette er ikke tilstrekkelig dokumentasjon. Det vil bli gitt nærmere retningslinjer for hvordan nødvendig dokumentasjon skal utføres og arkiveres.

Krav til håndverkere

Generelt må håndverkere som arbeider på fredete bygninger, ha nødvendig kunnskap og erfaring fra antikvarisk arbeid. Det er viktig å ha den rette holdningen til dette arbeidet, beherske aktuelle teknikker, og å ha faglig grunnlag for å kunne ta riktige valg når det gjelder materialer og metode.

I noen tilfeller vil det være nødvendig med spesialkompetanse for at resultatet skal bli tilfredsstillende. Dette kan være ved restaurering av vinduer, dokumentasjonsarbeid, blanding av maling etter historisk resept, konserveringsarbeider mm. Når vernemyndigheten gir tillatelse til endringer, kan det settes vilkår om at utførende håndverkere har antikvarfaglig kompetanse.

Geitungen fyrstasjon, Rogaland. Foto: Kystverket.

Vedlikeholdshåndbok

Det er behov for å sammenfatte retningslinjer for vedlikehold av fyrstasjonene, både de fredede og de ikke fredede, i en egen vedlikeholdshåndbok, og Kystverket er nå i ferd med å utarbeide en slik veileder. Denne prosessen vil også innebære nær kontakt med ulike vernemyndigheter, for å finne frem til løsninger som i størst mulig grad kan være felles for etatens fredede bygninger. I og med at søknad om dispensasjon avgjøres av den enkelte fylkeskommune, kan tolkning av og praksis i oppfølging av fredningsvedtakene variere noe fra fylke til fylke. En vedlikeholdshåndbok bør kunne bidra til å harmonisere praksis ut fra et nasjonalt perspektiv, selv om den naturligvis ikke vil kunne erstatte kravene til saksbehandling i den enkelte sak.

Noen generelle punkter om antikvarisk bygningsvern

Grunnholdninger til vern

Kulturminner er en viktig del av vår samlede kulturarv. Bygningene dokumenterer tidligere tiders samfunnsforhold, levekår, liv og gjøremål,

byggeskikk og håndverksteknikker.

Gamle bygninger er ikke-fornybare ressurser, og de er primærkilder til kunnskap om fortida. Alle andre nedtegnelser, fotografier og registreringer innebærer grader av fortolkning. Bygningene er derfor en unik kilde til kunnskap og et umistelig grunnlag for framtidig forskning, enten det gjelder levekår, byggeteknikk, dekordetaljer eller lignende. Ved framtidig bruk og modernisering er det viktig at vi i minst mulig grad reduserer bygningenes verdi som historisk kilde. Som hovedregel skal man være svært varsom med å fjerne elementer i en fredet bygning – alle de historiske epokene som har nedfelt seg i det fysiske bygningsmiljøet, forteller en historie om bygningens og stedets utvikling. I noen tilfeller kan man imidlertid bli nødt til å prioritere mellom ulike faser. Unntaksvis kan det også vært aktuelt å tilbakeføre en bygning til en dokumentert tidligere tilstand.

Råd for vedlikehold og istandsetting - grunnprinsipper innen bygningsvernet

De viktigste grunnprinsippene er:

- Mest mulig av alle deler av bygningen skal bevares. Derfor må inngrepene ved vedlikehold og utbedring være så små som mulig.
- Det er bedre å vedlikeholde framfor å reparere, og det er bedre å reparere framfor å skifte ut.
- Det må brukes tradisjonelle materialer og metoder, både ved vedlikehold og eventuell utskifting.
- Skjulte deler av bygningen (konstruksjoner) er like viktige å ta vare på som synlige (overflater).
- Hvis man må endre, er det bedre å føye noe til enn å fjerne originale eller gamle deler. Det beste bygningshistoriske "arkivet" er bygningen selv.
- Gamle ombygginger og endringer av en bygning er ofte viktige å bevare. De kan fortelle om bygningens livshistorie gjennom skiftende stilretninger og bruk.
- Når noe fjernes eller endres, skal aktuell dokumentasjon bli nedtegnet og arkivert. I spesielle tilfeller sikres dokumentasjonen ved lagring av den fjernete bygningsdelen (nærmere retningslinjer vil bli utarbeidet for dette).
- Endringer skal om mulig være reversible. Når behovene endrer seg, kan de nye elementene fjernes og bygningen kan framstå slik den var før endringen.

Vedlikehold – definisjon og faglige prinsipper

Hovedregelen er at løpende vedlikehold utføres uten at vernemyndighetene trekkes inn, mens man må søke tillatelse for endringer. Grensen mellom vedlikehold og endring kan være vanskelig å definere, og ulike aktører kan ha ulik oppfatning av begrepene. Kulturminnevernets definisjon av vedlikehold er snever, i den hensikt å ivareta kulturhistoriske verdier.

Mange eiere har i beste mening utført "vedlikeholdsarbeid" på en slik måte at vernemyndighetene vurderer dette som endring/inngrep, som i verste fall er skadelig for kulturminnet. Dette kan for eksempel være bruk av for tett maling, som medfører avskalling og råteskader, eller utskifting av opprinnelige bygningsdeler som burde blitt istandsatt av en kyndig restaureringshåndverker. Vedlikeholdet av en fredet bygning er underlagt kulturminneforvaltningens overvåkning. Det kan oppstå usikkerhet om hva man kan utføre uten å spørre, og når man må søke om tillatelse.

Hovedprinsippet for vedlikehold av gamle bygninger er å bevare mest mulig av de gamle bygningsdelene og å hindre skader. Dette gjelder både synlige og skjulte konstruksjoner og elementer. Vedlikeholdet skal om mulig skje på samme måte som da huset ble bygget, med samme teknikk, utførelse og materialbruk. I praksis vil dette noen ganger bety merarbeid, andre ganger krever det bare omtanke og kompetanse.

Homlungen fyrstasjon, Østfold. Foto: Kystverket.

Ved å bevare de gamle bygningsdelene og overflatene beholder bygningen sin autenticitet, og dermed sin vitenskapelige kildeverdi og opplevelsesverdi. En kopi kan aldri fullt ut erstatte de opprinnelige bygningsdelene. Selv om kopien er nøyaktig likt utført, er minst to dimensjoner gått tapt:

1. Aldersverdien: Spor av "tidens tann" er borte. Vi kan ikke lenger berøre de samme materialene som våre forgjengere.

2. Sannhetsgehalten: Hvordan kan våre etterkommere vite at kopien er nøyaktig utført?

Kan de stole på at historien og byggeteknikken som formidles, er identisk med den opprinnelige?

Større vedlikeholdsarbeider og endringer

Det må søkes om tillatelse for større vedlikeholdsarbeider, større reparasjoner og endringer i en fredet bygning. Som oftest blir det gitt tillatelse når endringene er små og tiltaket er nødvendig for fortsatt bruk. Kulturminneforvaltningens oppgave er å passe på at det ikke blir gjort så mange endringer i årenes løp at det til slutt er lite igjen av det opprinnelige huset.

Eksempler på større vedlikeholds-/istandssettingsarbeider som krever tillatelse:

- endring av utvendig malingtype/farge, fjerning av eldre malinglag, overmaling av dekor og lignende
- vedlikehold av utvendig kledning som innebærer et betydelig omfang utskifting av råteskadet virke
- restaurering av vinduer der det er råteskader som innebærer betydelig innspunsing av nytt virke og forbedring/endring av tekniske løsninger

Eksempler på andre endringer som krever tillatelse:

- utskifting av bygningselementer, som utvendig panel, vinduer og ytterdører
- tildekking eller fjerning av eksisterende utvendige overflater
- oppsetting eller riving av innvendige lettvegger
- installering av våtrom eller kjøkken etc.
- fasadeendringer
- oppføring av tilbygg
- tilbakeføring til tidligere dokumenterbar tilstand

Et overordnet prinsipp er at alle endringer om mulig skal gjøres reversible, slik at de i framtida kan la seg tilbakeføre. Endringer og tilføyelser skal kunne fjernes uten at bygningen blir forringet. I praksis kan dette eksempelvis innebære at nye skillevegger festes slik at de lett kan fjernes uten å sette merkbare spor.

Tilbakeføring

Når vernemyndighetene skal vurdere forslag til endringer, vil de ta hensyn til hvilken periode – eventuelt flere perioder – i bygningens historie som fredningen søker å bevare. Hvis det er foretatt endringer i nyere tid, kan det i noen få tilfeller være aktuelt å tilbakeføre bygningen til et tidligere eller opprinnelig utseende. Dette kan gjelde et helt eksteriør, deler av bygningen, enkelte rom eller mindre bygningsdeler og detaljer. Følgende premisser og forutsetninger bør ligge til grunn for at en tilbakeføring skal kunne vurderes:

- Det foreligger sikker, god og tilstrekkelig dokumentasjon (tegninger, fotografier eller lignende) av den opprinnelige situasjonen.
- Tilbakeføring basert på gjetting kan normalt ikke godtas.
- De nyere tilføyelsene som fjernes eller tildekkes, har relativt lav/underordnet verdi.
- Kulturminnet er ikke for sterkt endret. Hus som har fått ny takform, hovedvolum eller lignende bør bevares slik de er. Tilbakeføring av vindustyper og kledning på en bygning med intakt hovedform, kan derimot være aktuelt.

Jomfruland

FYRSTASJON

SPESIELL DEL

Kystverket 9.8.2006

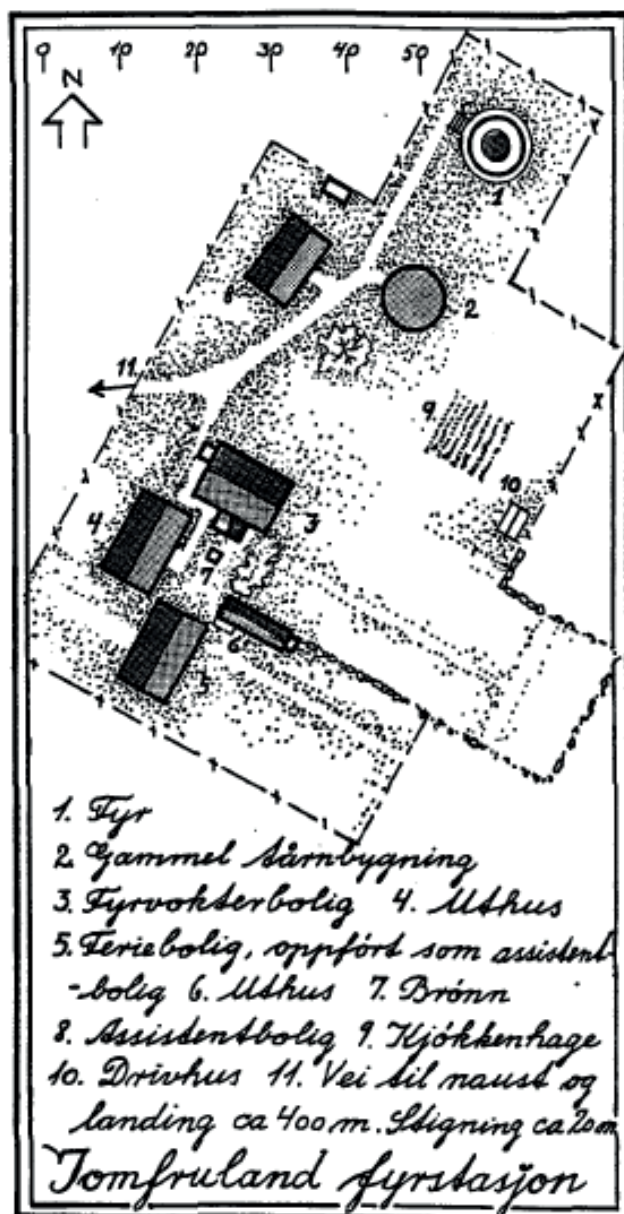
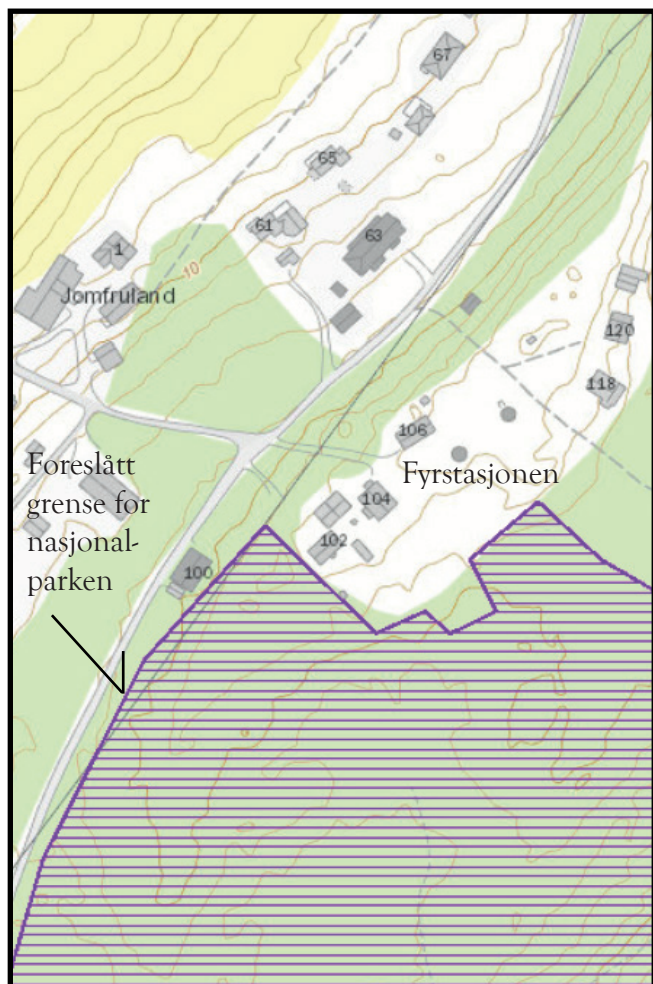
Kart

Situasjonskart

Hentet fra fredningsvedtaket.

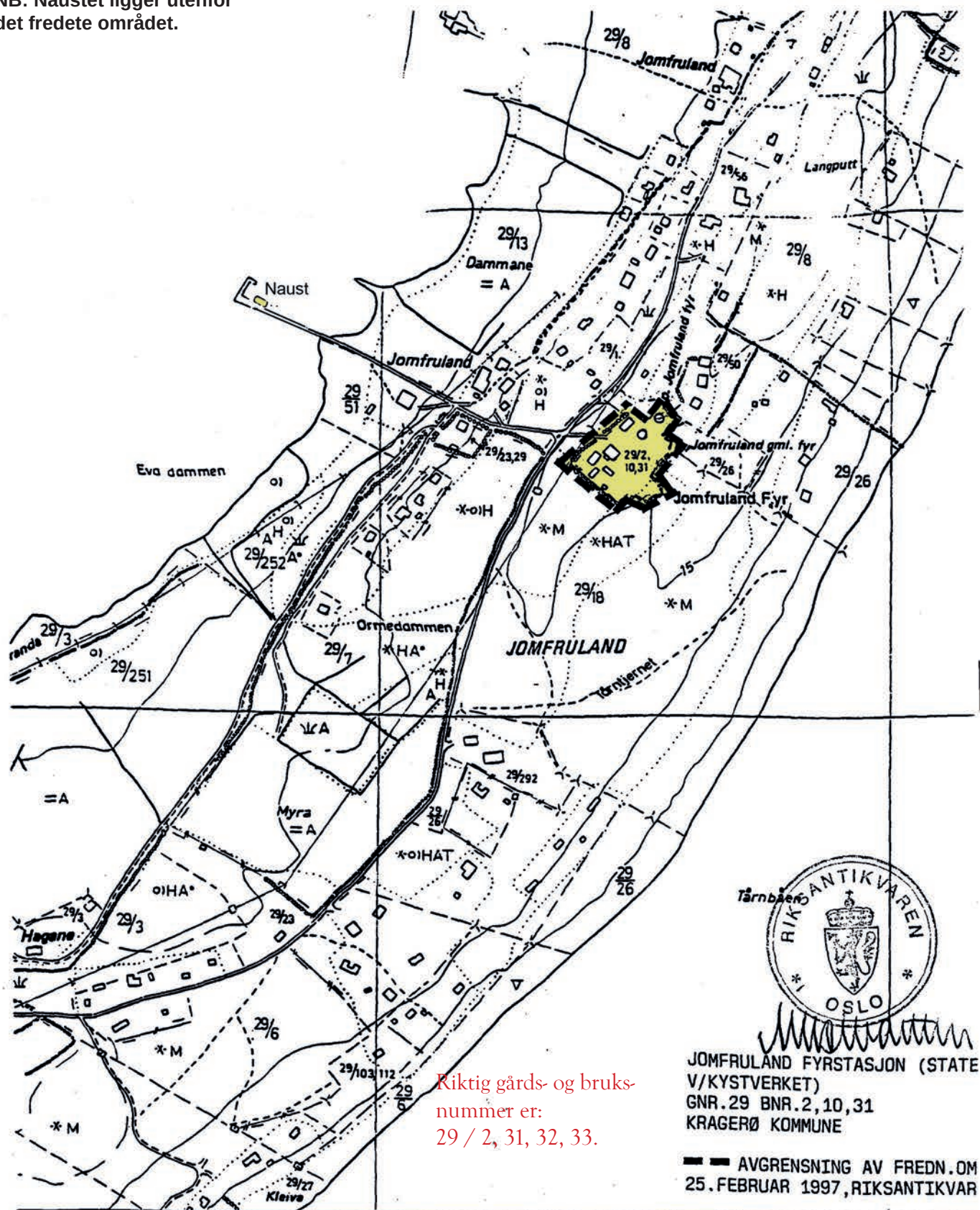
Tegning: Sven Poulsson.

Fyrstasjonen
og den foreslåtte nasjonalparken

Kart over fredningsområdet ved Jomfruland fyrstasjon:

NB: Naustet ligger utenfor det fredete området.

JOMFRULAND FYRSTASJON (STATE
V/KYSTVERKET)
GNR.29 BNR.2,10,31
KRAGERØ KOMMUNE

— AVGRENSNING AV FREDN.OM
25.FEBRUAR 1997,RIKSANTIKVAR

	Riksveg, motorveg
	Riksveg
	Fylkesveg
	Kommunal bilveg
	Privat bilveg
	Annen kjørbil veg
	Veg i tunnel
	Gang-, sykkelveg

	Klopp
	Busslomme, møteplass
	Vegbørn
	Lita ferje
	Kjerbert ved
	Kraftoverføring, posisjonsbestemte master
	Kraftoverføring uten posisjonsbestemte master
	Transformator i stolpe

Målestokk 1: 5000

0 50 100 200

Ekvidistanse 5 m

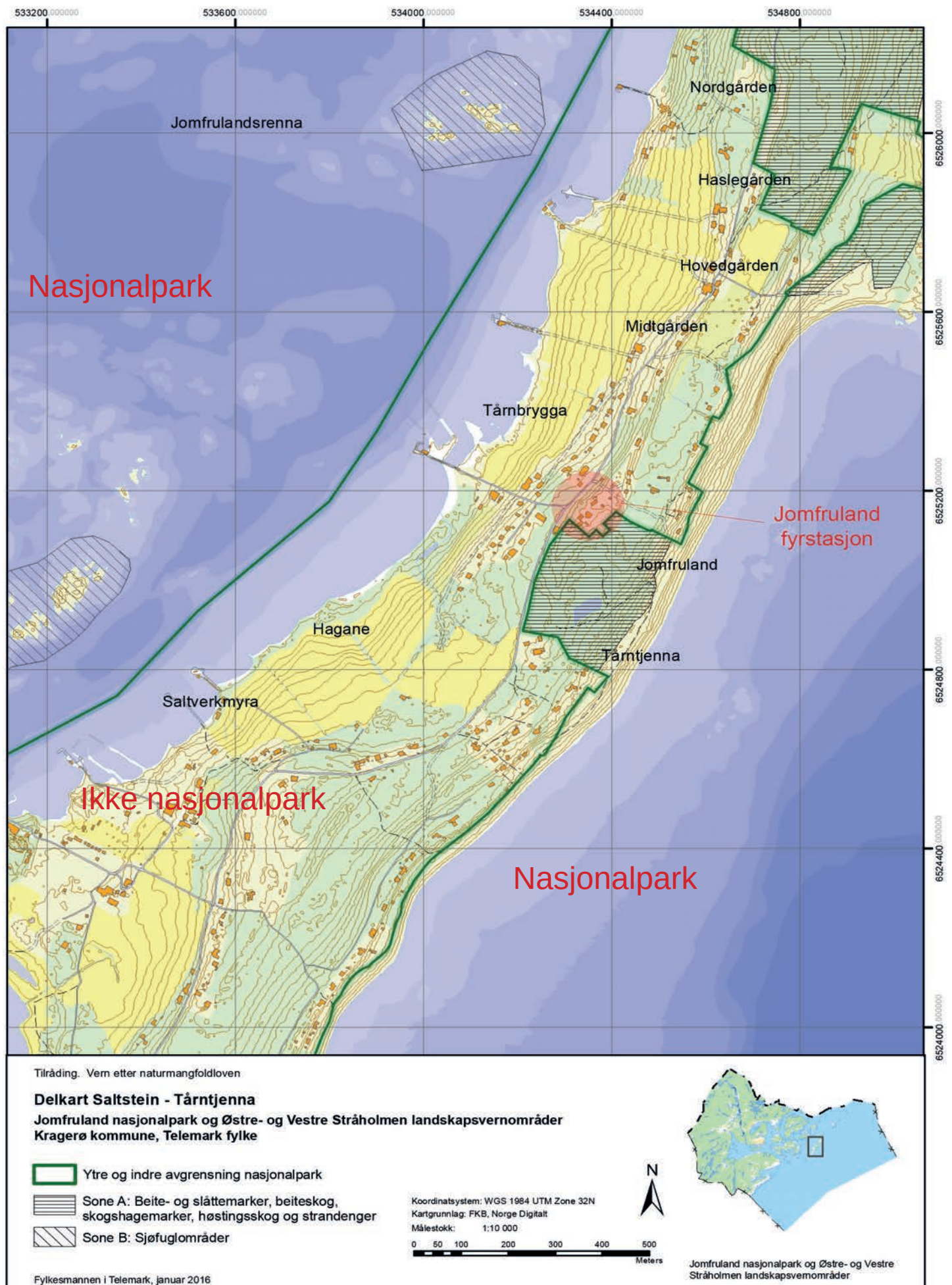
Faktaopplysninger om Jomfruland fyrstasjon

Eiendomsinformasjon					
Opprettet			1839		
Fylke	Telemark		Region	Kystverket Sørøst	
Kommune			0815 Kragerø		
Fyrlistennummer			052500		
Dato for fredningsvedtak			16. oktober 1997		
Andre vernebestemmelser			Det foreligger forslag til Jomfruland nasjonalpark. Planen er godkjent av Kragerø kommunestyre og fylkesutvaget i Telemark. Ligger for tiden til gjennomgang i Miljødirektoratet.		
Eiendom (kommunenr., gårdsnr., bruksnr.)			0815/ 29 / 2, 31, 32, 33		
Nummer i Askeladden		86873	Grunneier	Kystverket.	
Utleie			Kragerø kommune leier fyrmesterboligen med uthus, det gamle tårnet og naustet. Kommunen har videre avtale med Jomfruland Vel om det gamle fyrtårnet, med hensyn til disponering, vedlikehold og adgang for publikum.		

Oversikt over registrerte bygninger og konstruksjoner

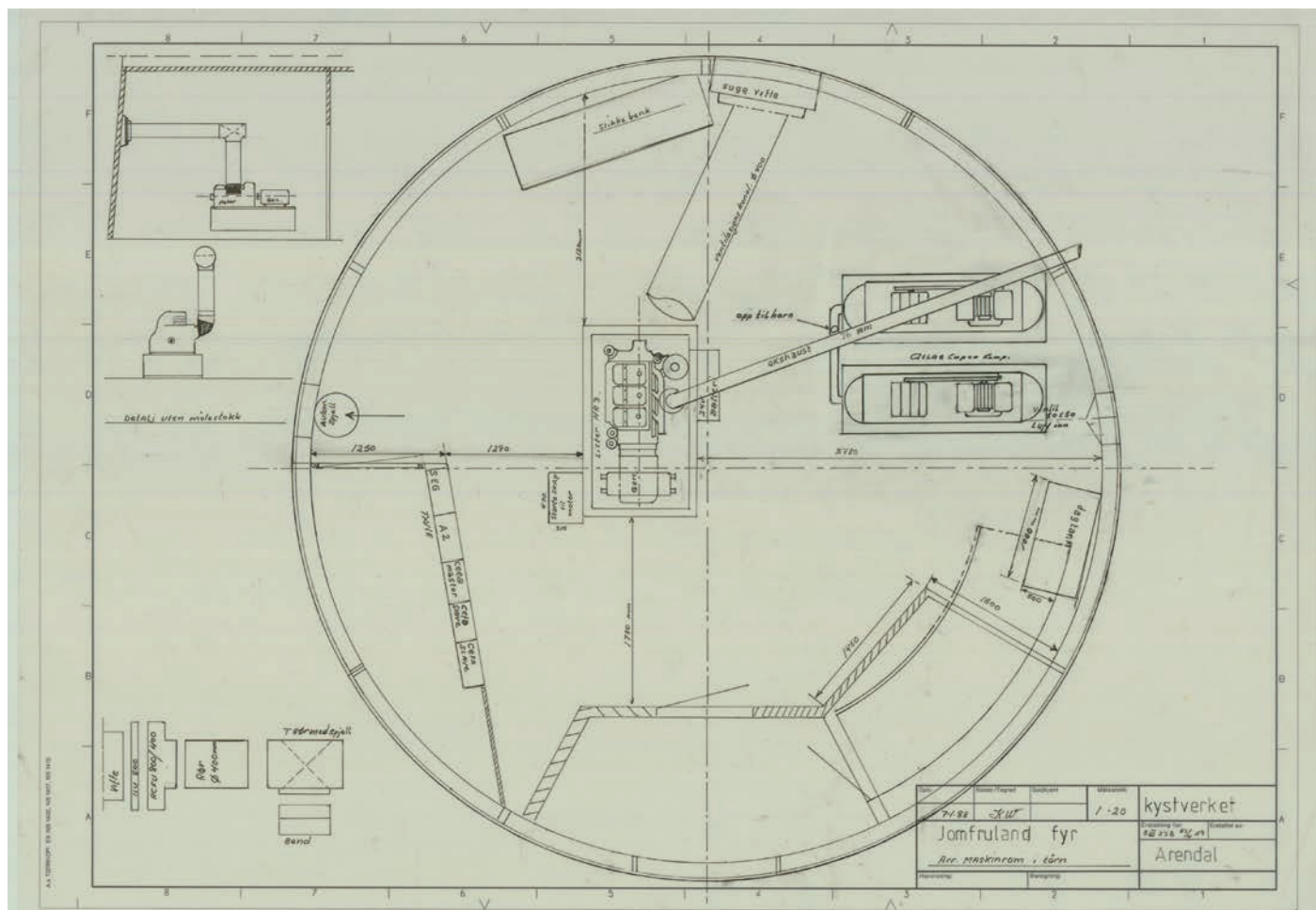
Byggnr. i fredn. vedtaket	Bygnings-type	Bygg-status	GAB-nr.	Nummer i Askeladden	Verneklasse / §	Omfanget av fredningen
1	Fyrtårn	Intakt	165386388	86873-1	Klasse 1, kulturminneloven § 15	Fredningen gjelder eksteriør og interiør med fast inventar og teknisk utstyr knyttet til fyrdriften. Fredningen gjelder ikke teknisk utstyr i drift.
2	Gammel tårnbygning	Hovedsakelig intakt	165386396	86873-2	Kl. 1, kml § 15	Fredningen gjelder eksteriør og interiør med fast inventar og teknisk utstyr knyttet til fyrdriften. Fredningen gjelder ikke teknisk utstyr i drift.
3	Fyrvokterbolig	Intakt	8590362	86873-3	Kl. 1, kml § 15	Fredningen gjelder eksteriør og interiør med hensyn til opprinnelig planløsning.
4	Uthus (fyrvokterens)	Intakt	165386418	86873-4	Kl. 1, kml § 15	Samme som i feltet ovenfor
5	Feriebolig, tidl. assistentbolig	Intakt	8590354	86873-5	Kl. 1, kml § 15	Samme som i feltet ovenfor
6	Uthus	Intakt	165386426	86873-6	Kl. 1, kml § 15	Samme som i feltet ovenfor
8	Assistentbolig	Intakt	8590370	86873-7	Kl. 1, kml § 15	Samme som i feltet ovenfor
	Naust	Intakt	165386434	86873-8	Kl. 1, kml § 15	Samme som i feltet ovenfor
	Det fredete området				Kl. 1, kml § 19	Fredningsvedtaket omfatter videre et område rundt fyrstasjonen i henhold til lov om kulturminner § 19. Fredningsområdet omfatter eiendommen på gnr.29 bnr.2,31,32,33 (Staten v/Kystverket). Fredningsområdet og bygningene som foreslås fredet er avmerket på vedlagte kart datert 25. februar 1997 og påført Riksantikvarens stempel.

Litt om fyrstasjonens historikk	Mursteinstårnet på Jomfruland fyr ble bygget i årene 1838-39 og tent første gang 1. oktober 1839. Opprettelsen og plasseringen av fyret ble foreslått av Fyrkommisjonen av 1828 og 1835. Fyrstasjonen er plassert på den langsmale øyas høyeste punkt. Fyret fikk et 2. ordens linseapparat fra Frankrike og lyktehus fra Næs jernverk. I 1874 fikk Jomfruland fyr et av landets første luftdrevne tåkesignal, en tåketrompet. Luften kom fra to kompressorer drevet av to varmluftmaskiner eller «kalorikkmaskiner». Trompeten ble i 1897 plassert i et tårn siden skogen omkring hadde vokst høyere. Nytt maskineri ble også montert. I 1930 ble det fremmet ønske om både nytt tåkesignal og tårn på Jomfruland. I 1939 ble det satt opp et 31 meter høyt støpejernstårn og stasjonen ble utrustet med diafonanlegg. Det gamle tårnet fikk stå, linseapparatet fra 1839 ble flyttet over. Lyktehuset ble fjernet og under krigen ble gamletårnet brukt av tyskerne som observasjonspost. Tåkesignalet ble automatisert i 1971. I 1985 ble diafonen demontert og erstattet av en nautofon. En supertyfon ble montert i 1990, og var i bruk frem til 1995. Like ved fyrstasjonen ligger det lille tårntjernet, som inspirerte Teodor Kittilsen til bildet «Nøggen».
Vernestatus	Fyrstasjonen er fredet etter kulturminneloven §15 (bygninger) og §19 (området). Fyrstasjonen grenser til den foreslåtte Jomfruland nasjonalpark.
Fra Riksantikvarens frednings-begrunnelse	Jomfruland fyrstasjon er et særpreget anlegg med to høye fyrtårn ved siden av hverandre, og med beliggenhet i det flate ra-landskapet på Jomfruland. De to fyrtårnene, et hvitkalket teglsteinstårn fra 1839 og et hvitmalt støpejernstårn fra 1938, representerer ingeniørkunst fra to forskjellige perioder og viser utviklingen i fyrarkitekturen. Fyrstasjonens verneverdi er først og fremst knyttet til tårnene. Stasjonens øvrige bebyggelse ligger hovedsaklig gruppert i et eget tun omgitt av frodig vegetasjon. Jernstårnet har et eldre, stort 2. ordens linseapparat. Riksantikvaren vil i tillegg bemerke: Jomfruland fyrstasjon har stor aldersverdi med den gamle tårnbygningen fra 1839. Sannsynligvis har den ombygde assistentboligen kerne fra fyrstasjonens opprettelse. Teglsteinstårnet representerer en sjelden materialbruk det bare finnes få andre eksempler på i landet. Fyrstasjonen ligger i et særegent og godt bevart kulturlandskap, og har ved sin beliggenhet midt på øya omgitt av frodig vegetasjon høy miljøverdi. Miljøet som helhet har høy autentisitet med alle bygningene på fyrstasjonen bevart. Fyrtårnene har dessuten som enkeltelementer høy autentisitet, mens de øvrige bygningene har gjennomgått flere bygningsmessige endringer; endringer som er typiske for utviklingen på landets fyrstasjoner. I sosial- og næringshistorisk sammenheng er Jomfruland fyrstasjon et representativt eksempel på en fler-familiestasjon. Kulturminner som brønn, kjøkkenhage, uthus med hønsehus og boder gir et bilde av liv og virke på fyrstasjonen utover fyrdriften. Ved sin beliggenhet på Jomfruland fungerer fyrstasjonen som et viktig landemerke og identitetsskapende element i skjærgården. Fyrstasjonen er et rikt sammensatt anlegg med et relativt stort antall bygninger. Bygningene ligger samlet delvis omgitt av stedstypiske steingjerder og av kraftig vegetasjon, og utgjør et avgrenset miljø som etter Riksantikvarens vurdering også har estetiske kvaliteter. De to generasjoner av tårnbygninger synliggjør utviklingen innen fyrtårnbyggingen og har i så måte pedagogisk verdi. Det er spesielt fyrstasjonens kunnskapsverdi med den gamle tårnbygningen og det nye fyrtårnet, deres pedagogiske verdi og det gamle tårnets aldersverdi og sjeldenhet Riksantikvaren legger vekt på når det gjelder fyrstasjonens verneverdi.
Fyrstasjonens egenart, sårbarhet og tålegrense	Fyrstasjonen ligger omkranset av skog. Dette gjør at fyrstasjonen ikke er så værutsatt som mange andre fyrstasjoner langs kysten. Jomfruland er godt besøkt i turistsesongen, og de årlige sommerutstillingene som blir arrangert i fyrvokterboligen er et populært besøksmål. Det kan virke som om denne type aktiviteter, som ikke samler for mange folk på en gang, godt kan egne seg på fyrstasjonen.
Kystverkets føringer for ny bruk og videre utvikling	Det vil være naturlig å se utvikling av bruken av fyrstasjonen i sammenheng med tiltak i forbindelse med den planlagte nasjonalparken. Det er viktig å ikke påføre uteområdene for stor belastning. Kystverket vil vurdere muligheten for å kunne tilbakeføre fyrhagen.

FYRTÅRNET

Bygningens navn	Fyrtårn	 Foto: Kystverket 2006
Nummer i Askeladden	86873-1	
GAB nr.	165386388	
Byggnr. i fredn.vedtak	1	
Byggeår	1938	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Fyrtårn	
Fredningsomfang	Eksteriør og interiør med fast inventar og teknisk utstyr knyttet til fyrdriften. Fredningen gjelder ikke teknisk utstyr i drift.	
Navigasjonsinstallasjon	Jerntårnet har det opprinnelige 2. ordens linseapparatet fra 1839.	
Bygningsbeskrivelse	Fyrtårnet fra 1938 er et hvitmalt støpejernstårn på 31 meter	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Komprimerte masser 2. Fundament: Betong 3. Grunnmur: Støpt betong 4. Utvendige trapper og ramper: Støpt betong 5. Gulv på grunn: Betong 6. Yttervegger: Støpejern 7. Ytterdører: Panelt og isolert ramtredør 8. Vinduer: Støpejern 9. Tak: Kjegleformet metallplatetak over fyrlykt 10. Taktekking: Støpejern 11. Takrenner og nedløp: Støpejern 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Ingen 15. Innervegger: Lett bindingsverk med panel 16. Etasjeskiller: Støpt betong og jernbjelker med bordgulv 17. Innvendige trapper: Støpejern 18. Piper og ildsteder: Ingen 19. Luker og ventilasjon: Hetter i yttervegg, ventiler i fyrlykt 20. Galleri og balkong: Støpejernsrist på braketter	
Endringshistorikk	Det har skjedd mindre endringer i fyrtårnet. Imidlertid er disse knyttet til endringer i de tekniske installasjonene, f.eks. etablering av maskinrom i tårnfoten. Galleriet har også etterhvert fått en rikholdig ansamling av teleantennar. (Telelosji.)	
Retningslinjer for videre utvikling	Det er verken nødvendig eller ønskelig med bygningsmessige endringer av fyrtårnet. Det skal ikke være adgang til selve navigasjonsinstallasjonen for andre enn Kystverkets personell.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper. Endring av eksisterende eller montering av ny fast innredning / installasjon er søknadspliktig. Dette gjelder også i forbindelse med Kystverkets egen virksomhet.	

Over: Plan av 1. etasje i fyrtårnet, maskinrom.

Foto: Kystverket 26/8-2015 (hvis ikke annet er angitt).

Under: Maskinrommet, 1 etg. i tårnet.

Over og til høyre: Lyktheuset med linsen.

Over: Linse og galleri .

Over: Linsefoten under fyrlykta.

Til høyre: Trapp til fyrlykt.

Under: Støpejerntrapp og kledde vegger.

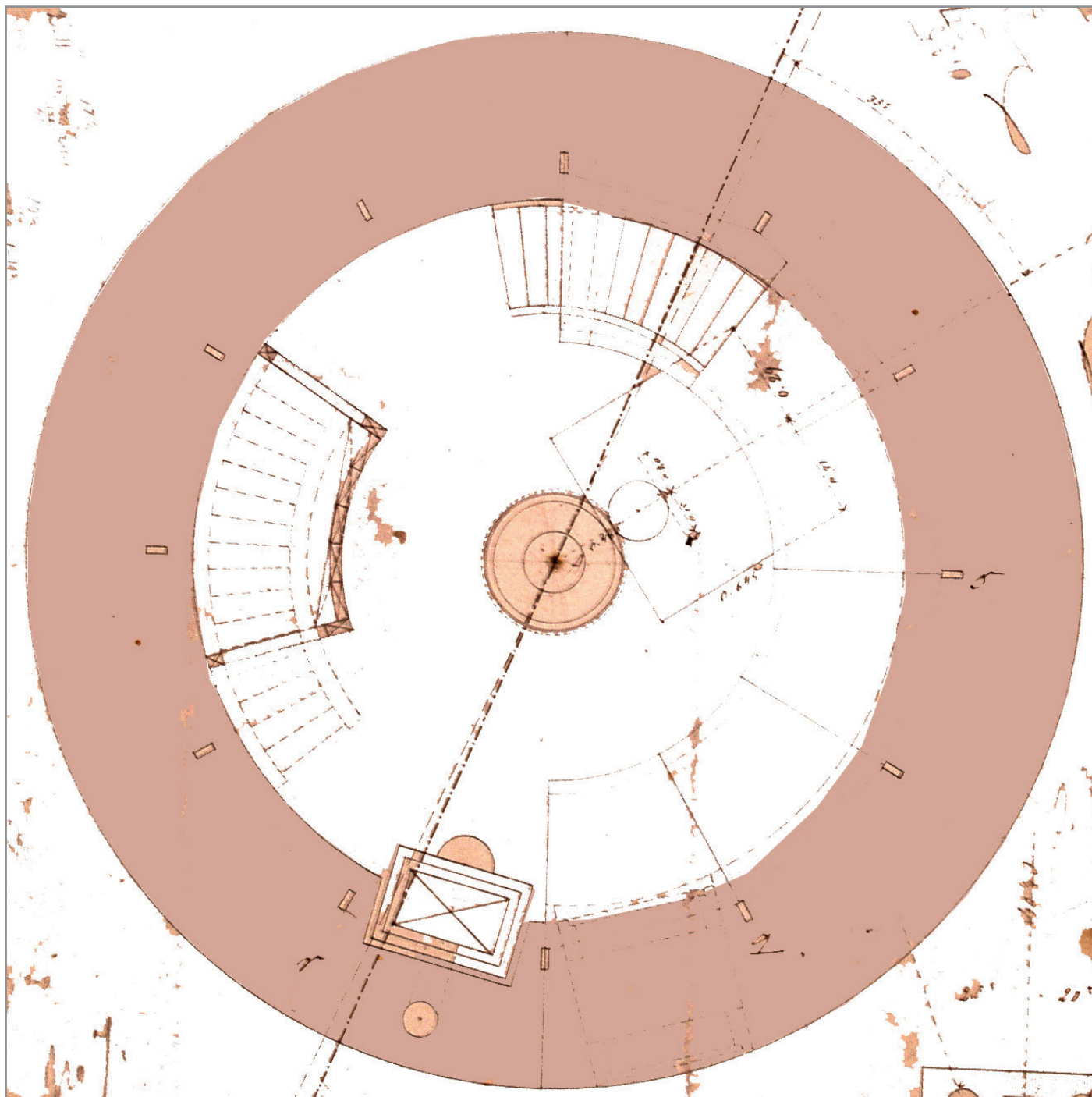
Kystverket 21.7.2004

Over: 2. etasje i tårnet.

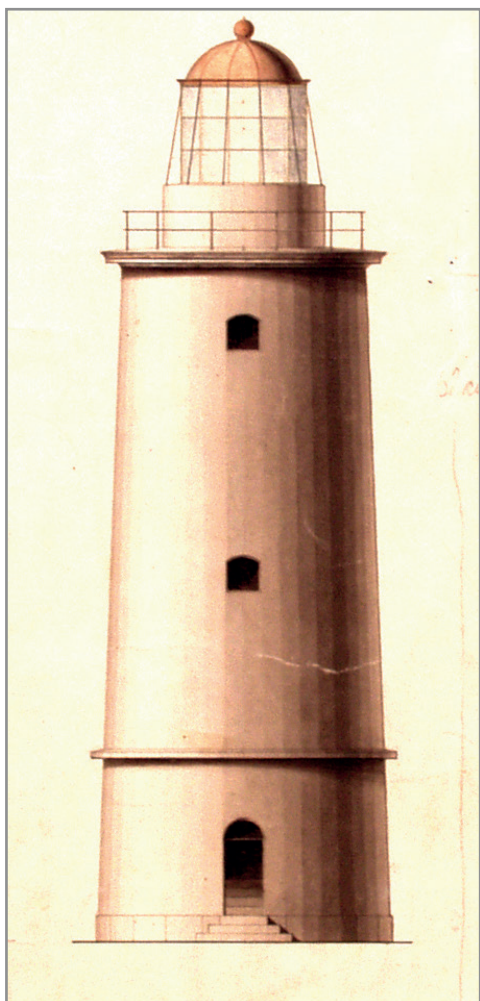
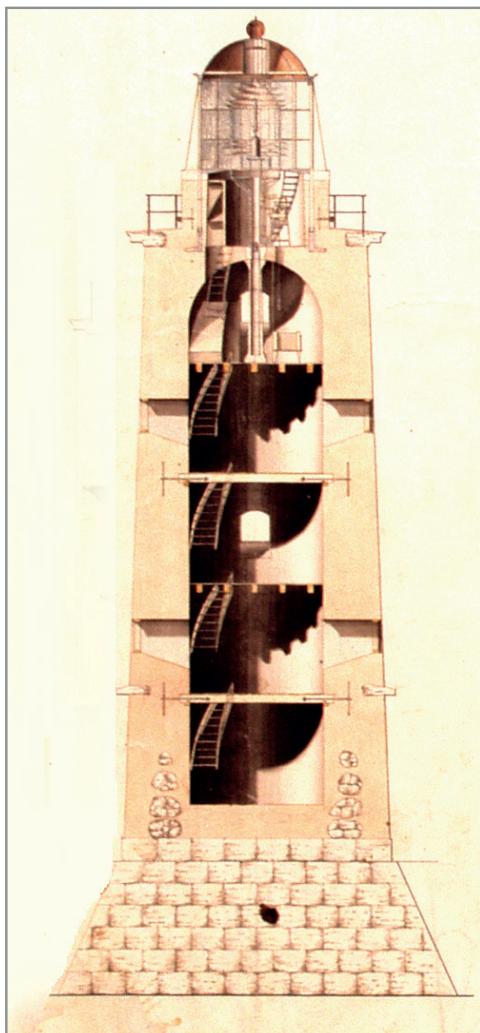
Gammel tårnbygning

Bygningens navn	Gammel tårnbygning	
Nummer i Askeladden	86873-2	
GAB nr.	165386396	
Byggnr. i fredn.vedtak	2	
Byggeår	1839	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Fyrtårn	
Fredningsomfang	Eksteriør og interiør med fast inventar og teknisk utstyr knyttet til fyrdriften. Fredningen gjelder ikke teknisk utstyr i drift.	
Navigasjonsinstallasjon	Ingen	
Bygningsbeskrivelse	Tårnet fra 1839 er et 22 meter høyt, hvitkalket teglsteinstårn. Lykten ble flyttet til det nye tårnet.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Komprimerte masser 2. Fundament: Naturstein 3. Grunnmur: Murstein / teglstein 4. Utvendige trapper og ramper: Naturstein 5. Gulv på grunn: Tegl 6. Yttervegger: Tegl med kalkpuss. 7. Ytterdører: Panelt ramtredør, malt grå 8. Vinduer: Trevinduer med enkle glass 9. Tak: Flatt støpt betongtak 10. Taktekking: Ingen 11. Takrenner og nedløp: Ingen 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Ingen 15. Innervegger: Ingen 16. Etasjeskiller: Trebjelkelag 17. Innvendige trapper: Tretrapper / tegl 18. Piper og ildsteder: Ingen 19. Luker og ventilasjon: Ingen 20. Galleri og balkong: Øverst flatt tak med rekkverk kledd med liggende panel.	
Endringshistorikk	Fyrtårnet er autentisk bortsett fra at fyrlykten er fjernet. Linse flyttet til det nye tårnet.	
Retningslinjer for videre utvikling	Bygningen er egnet til begrenset ny bruk. Omvisning foretas av Jomfruland Vel. (Relativt små arealer tilgjengelig for ny bruk.)	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper. Det har til tider vært krevende å finne en god metode for vedlikehold av kalkpuss-overflaten.	

Over: Plan av etasje i gamletårnet, fra eldre tegning.
 Under: Inngangspartiet med historiske objekter utenfor.
 Nede t.v.: Kamouflasjemalte tårn under 2. verdenskrig.

T.v.: Gamletårnet, snitt og fasadetegning.

Over: Gamletårnet etter nedmontering av fyrlykt, med "veranda". Foto: Kystverket 2006.

Foto fra interiøret i det gamle tårnet. Jomfruland Vel har samlet et stort antall gjenstander og inventar fra den tidlige fyrdriften.

Samtlige foto på disse sidene: Kystverket 7.4.2016.

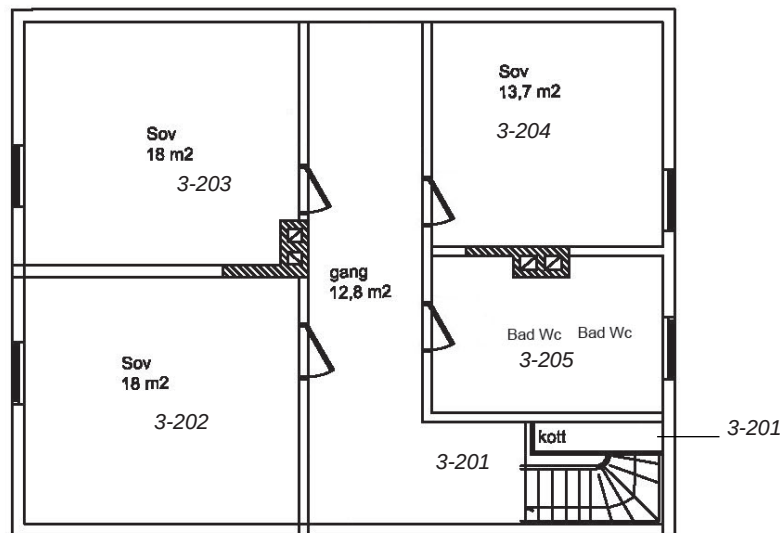
Foto på denne side viser detaljer fra interiøret.

Nederst: Fra øverste etasje / snøskjerm/balkong med utsikt.

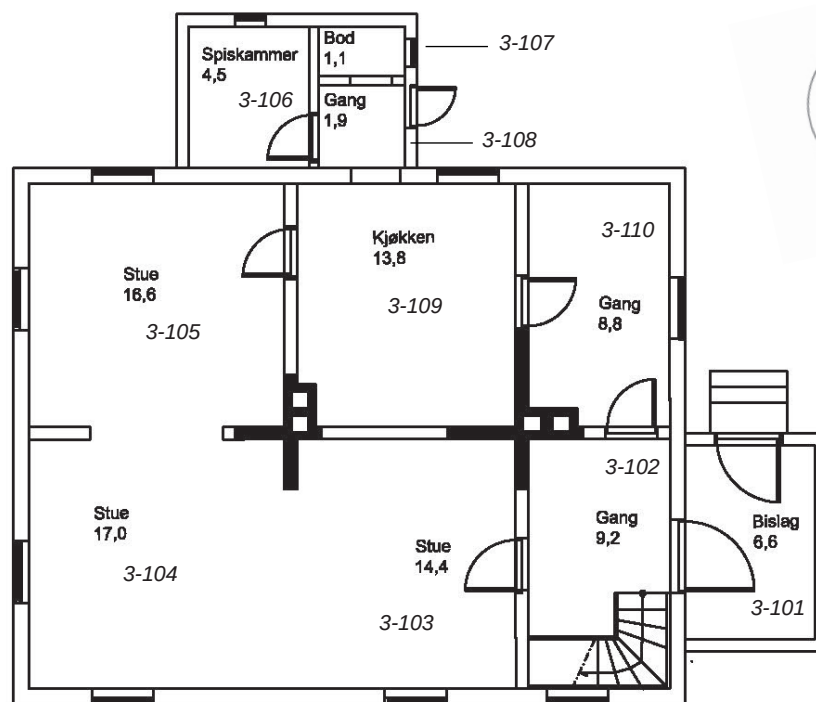

Fyrvokterbolig

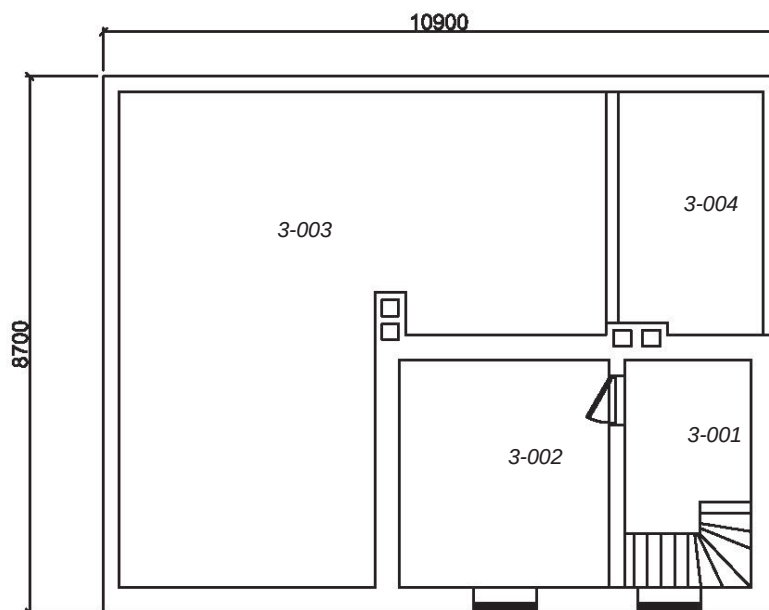
Bygningens navn	Fyrvokterbolig	 Foto: KYV 2005
Nummer i Askeladden	86873-3	
GAB nr.	8590362	
Byggnr. i fredn.vedtak	3	
Byggeår	1839	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Fyrvokterbolig	
Fredningsomfang	Fredningen gjelder bygningens eksteriør og interiør med hensyn til opprinnelig planløsning.	
Bygningsbeskrivelse	Tømret saltaksbygning, kledd med eternittplater. Isolerglassvinduer med falske sprosser.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Komprimerte masser 2. Fundament: Betong 3. Grunnmur: Betong 4. Utvendige trapper og ramper: Betong 5. Gulv på grunn: Betong 6. Yttervegger: Laftetømmer 7. Ytterdører: Panelte og isolerte ramtredører 8. Vinduer: Isolerglassvinduer med falske sprosser 9. Tak: Saltak med sperrebind 10. Taktekking: Betongstein 11. Takrenner og nedløp: Plast 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Ingen 15. Innervegger: Laft og bindingsverk 16. Etasjeskiller: Trebjelkelag 17. Innvendige trapper: Lukket tretrapp 18. Piper og ildsteder: To pipestokker, murte og pussede 19. Luker og ventilasjon: Ventilhetter i yttervegg	
Endringshistorikk	Vinduer og taktekking skiftet, eternittplater montert på yttervegger.	
Retningslinjer for videre utvikling	Bygningen benyttes for tiden til utstillinger med kafédrift og som kunstnerverksted, en bruk som godt kan videreføres.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper. Når og hvis det blir behov for større istandsetting, må det vurderes om eksisterende uttrykk skal videreføres, eller om det skal gjøres en tilbakeføring til et tidligere, dokumentert uttrykk. Tiltaket vil være søknadspliktig.	

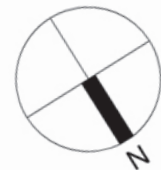
PLAN 2. ETG

PLAN 1. ETG

PLAN KJ. ETG

Over: Fasade mot nord

Over: Fasade mot syd

Over: Fasade mot vest.

Over: Fasade mot øst.

Over: spiskamer i 1. etasje - 3-106

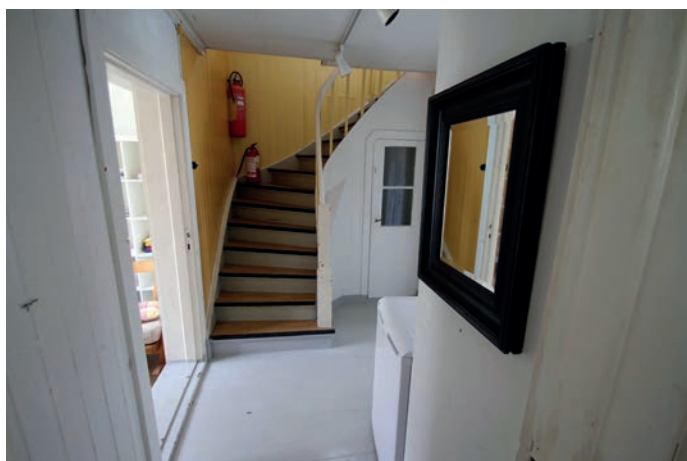
Under: Bislag 3-101.

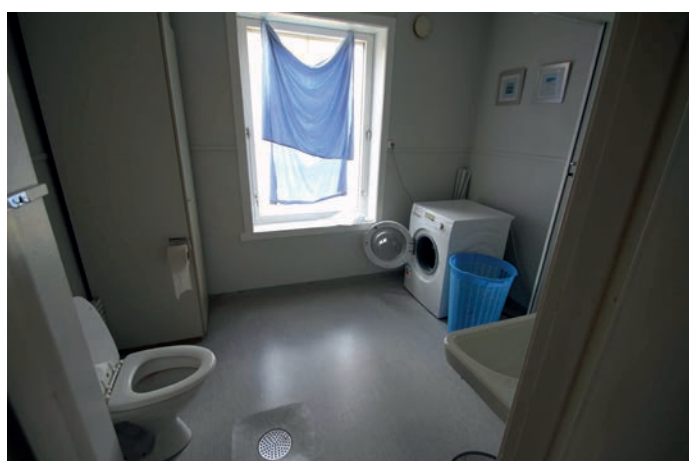
Over: Kjøkken 3-109

Under: Stue 3-104.

Øverst: Fra stuene 3-104 og 3-105. Gode utstillingslokaler i 1. etasje.

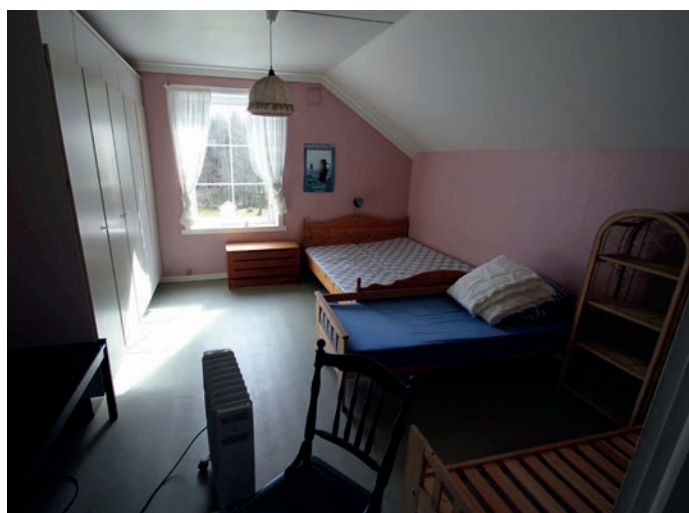
Over: Bad/wc i rom 3-205.

Midten: Fra ganga 3-102.

Under: Soverom 3-202

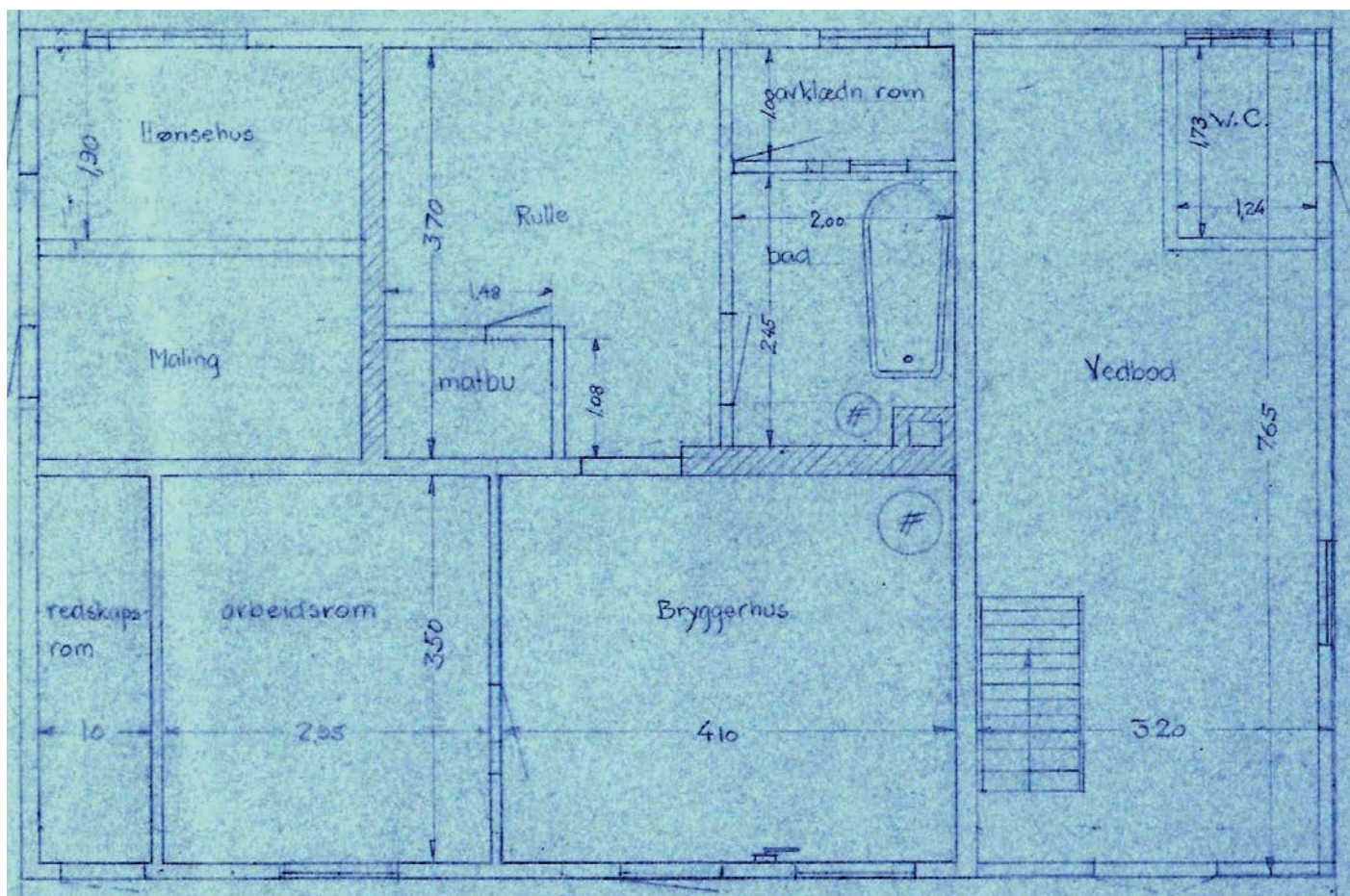

Under: Soverom 3-203.

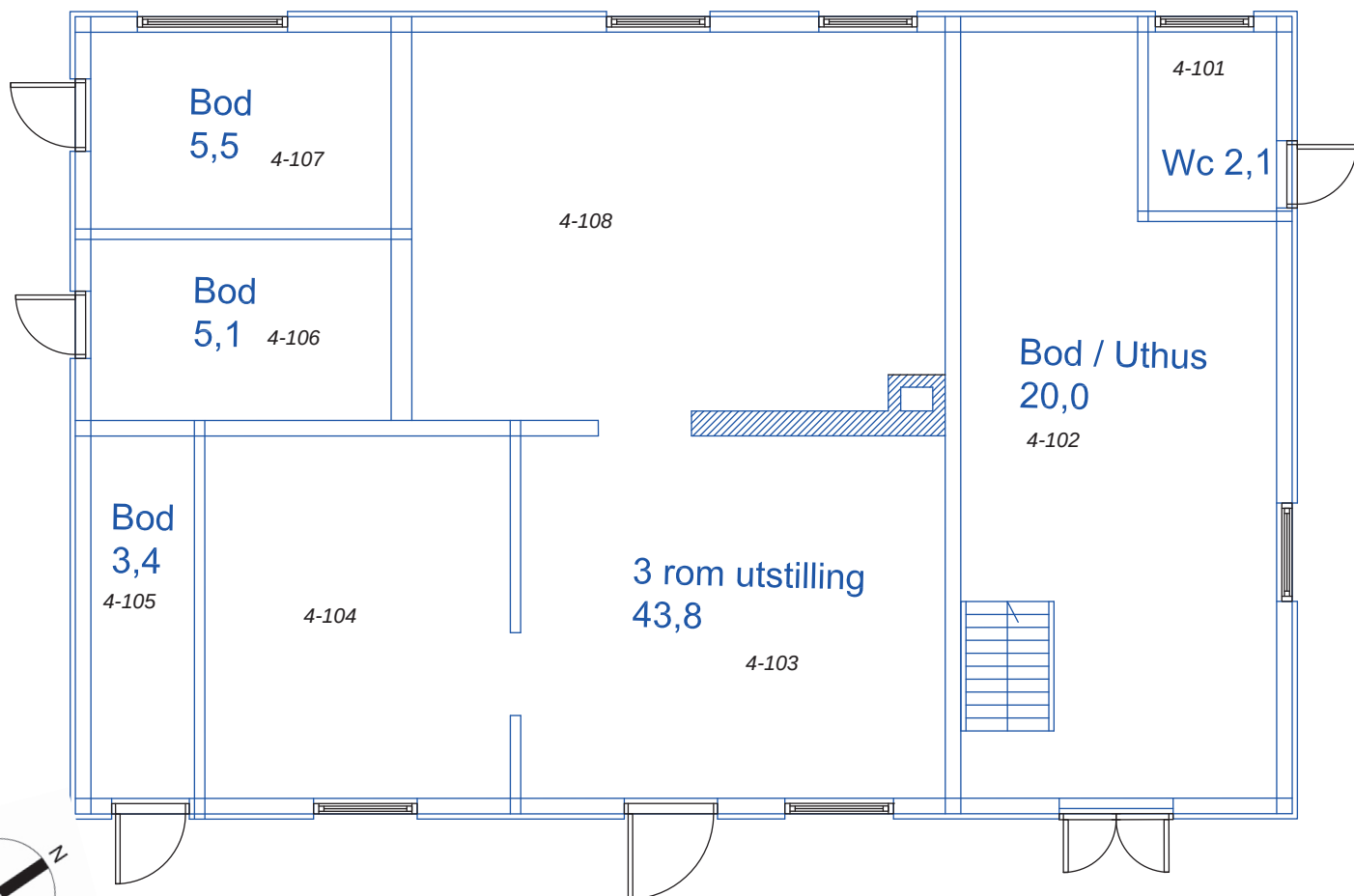
Uthus

Bygningens navn	(Fyrvokterens) uthus	 Fyrvokterens uthus. Fasade øst.
Nummer i Askeladden	86873-4	
GAB nr.	165386418	
Byggnr. i fredn.vedtak	4	
Byggeår	1839	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Uthus	
Fredningsomfang	Fredningen gjelder bygningens eksteriør og interiør med hensyn til opprinnelig planløsning.	
Bygningsbeskrivelse	Delvis laftet / bindingsverksbygning med saltak, utvendig kledd med eternitt-plater. Tekket med bølgeblikksplater.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Komprimerte masser 2. Fundament: Naturstein 3. Grunnmur: Naturstein, pusset 4. Utvendige trapper og ramper: Betong og naturstein 5. Gulv på grunn: Tregulv 6. Yttervegger: Laft / bindingsverk 7. Ytterdører: Labankdører 8. Vinduer: Enkle tevinduer med sprosser (Empirevinduer) 9. Tak: Saltak med taktro 10. Taktekking: Bølgeblikksplater 11. Takrenner og nedløp: Ingen 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Ingen 15. Innervegger: Tømmervegger / bindingsverk 16. Etasjeskiller: Trebjelkelag med bord 17. Innvendige trapper: Åpne tretrapper 18. Piper og ildsteder: Ingen 19. Luker og ventilasjon: Ingen	
Endringshistorikk	Gjennom tidene har bruk og med den planløsning endret seg noe. Bygningen har vært brukt som bolig til avløser. Taktekking er endret. Eternittplater montert på yttervegg.	
Retningslinjer for videre utvikling	Bygningen brukes bl.a. til utstilling. Bygningen er godt egnet til denne bruk.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper. Når og hvis det blir behov for større istandsetting, må det vurderes om eksis-terende uttrykk skal videreføres, eller om det skal gjøres en tilbakeføring til et tidligere, dokumentert uttrykk. Tiltaket vil være søknadspliktig.	

Over: Planløsning tegnet 1946

Under: 2016

Over: Fasade mot nord
Under: Fasade mot øst

Over: Fasade mot syd.
Under: Fasade mot vest.

Til venstre: 2 foto som viser veggmalier i tidligere redskapsrom.

Over: Fra bod / rom 4-105.
Under: Samme rom, detalj av veggmaleri.

Under: Toalett mot nord, rom 4-101. Inngang ved fyrvokterboligen.

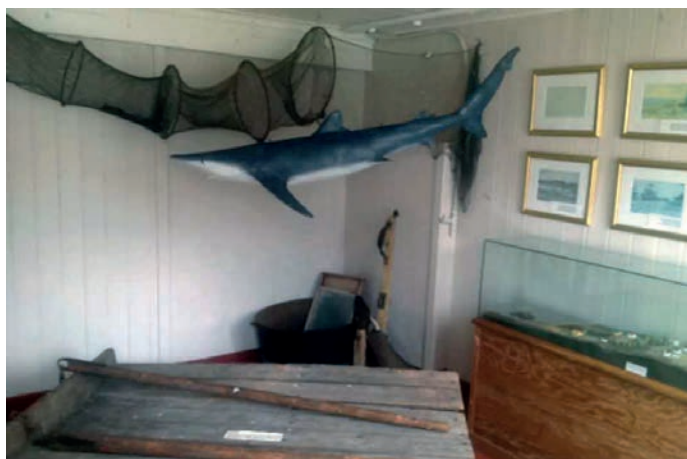

Øverst til venstre: Utstillingsrom 4-103.

Øverst til høyre: Utstillingsrom 4-104.

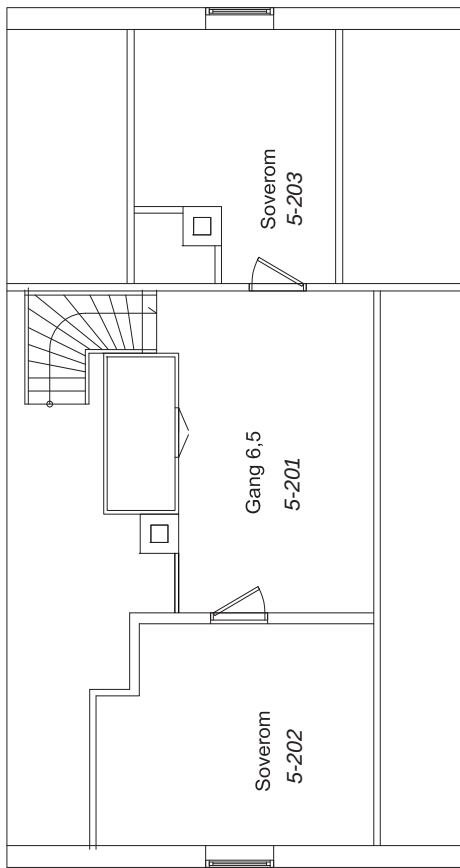
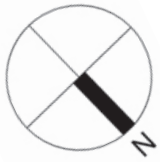
Under: Fra rom 4-103.

Under: Rom 4-103.

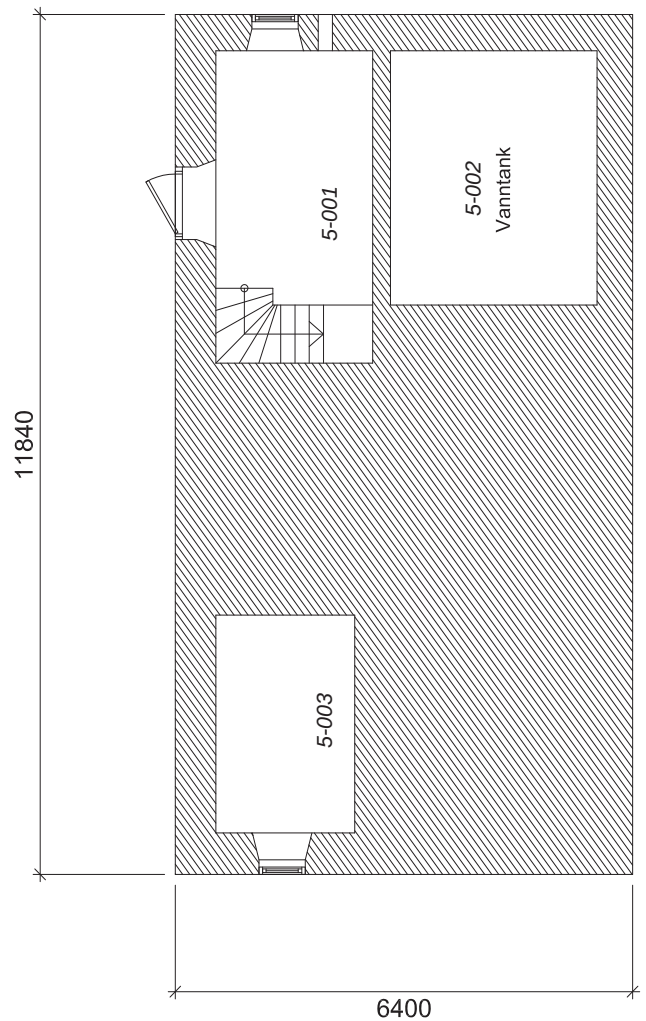
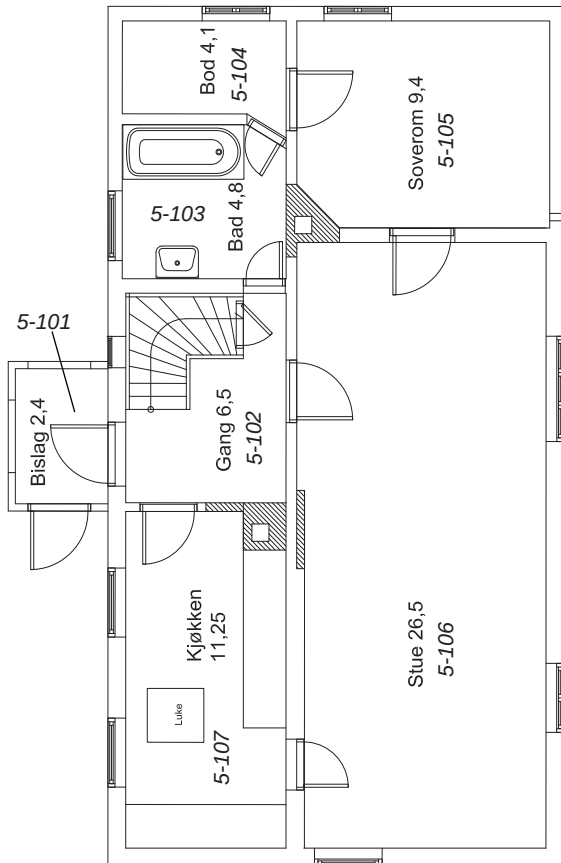
Feriebolig, tidl. assistentbolig

Bygningens navn	Feriebolig	 Ferieboligen, fasade øst.
Nummer i Askeladden	86873-5	
GAB nr.	8590354	
Byggnr. i fredn.vedtak	5	
Byggeår	1938	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Betjentsbolig / assistentbolig	
Fredningsomfang	Fredningen gjelder bygningens eksteriør og interiør med hensyn til opprinnelig planløsning.	
Bygningsbeskrivelse	Laftebygget saltakshus med tilbygg for vindfang. Vinduer i empirestil, eternittplatekledning utvendig, tekking med lappskifer.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Kompakte masser 2. Fundament: Naturstein / Betong 3. Grunnmur: Naturstein 4. Utvendige trapper og ramper: Støpt betong 5. Gulv på grunn: betong 6. Yttervegger: Laftet tømmer 7. Ytterdører: Panelte og isolerte ramtredører 8. Vinduer: Empirevinduer, enkle trevinduer med varevindu. 9. Tak: Saltak 10. Taktekking: Lappskifer 11. Takrenner og nedløp: Zinkrenner og nedløp 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Ingen 15. Innervegger: Laft med panel / plater 16. Etasjeskiller: Trebjelkelag og golvbord 17. Innvendige trapper: Lukket tretrapp, malt grå 18. Piper og ildsteder: 2 pipestokker, murt og pusset. 19. Luker og ventilasjon: Flere mindre ventilhetter i ytterveggene.	
Endringshistorikk	Bygningen er kledd med eternitt.	
Retningslinjer for videre utvikling	Bygningen er i bruk av Kystverket.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper. Man kan muligens vurdere å fjerne eternittplatene, for å få tilbake den tidligere utvendige trekledningen. Tiltaket er søknadspliktig.	

Over: Ferieboligen, fasade nord.

Under: Fasade vest

Øverst t.v.: Fasade mot syd-vest. Over og under: Inngangspartiet.
Til venstre: Gang 5-201.
Under t.v.: Soverom 5-203.
Nederst t.v.: Soverom 5-202.

Over: Fra stue 5-106.

Under: Kjøkkenet, med vindu til hagen.

Over: Bod 5-104.

Under: Kjellerrom 5-001

T.h.: Utsikt mot veien fra stue 5-106.

Over: Kjøkkenet, rom 5-107.

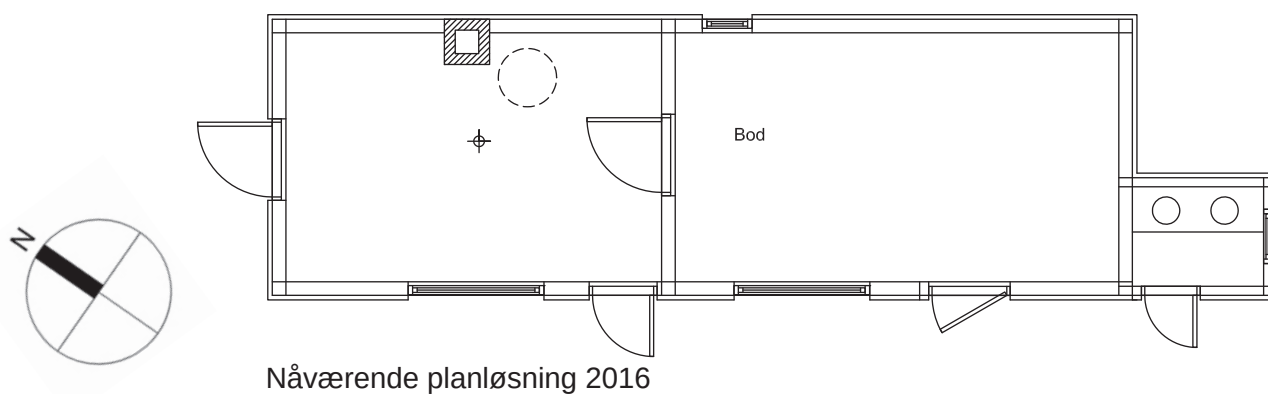
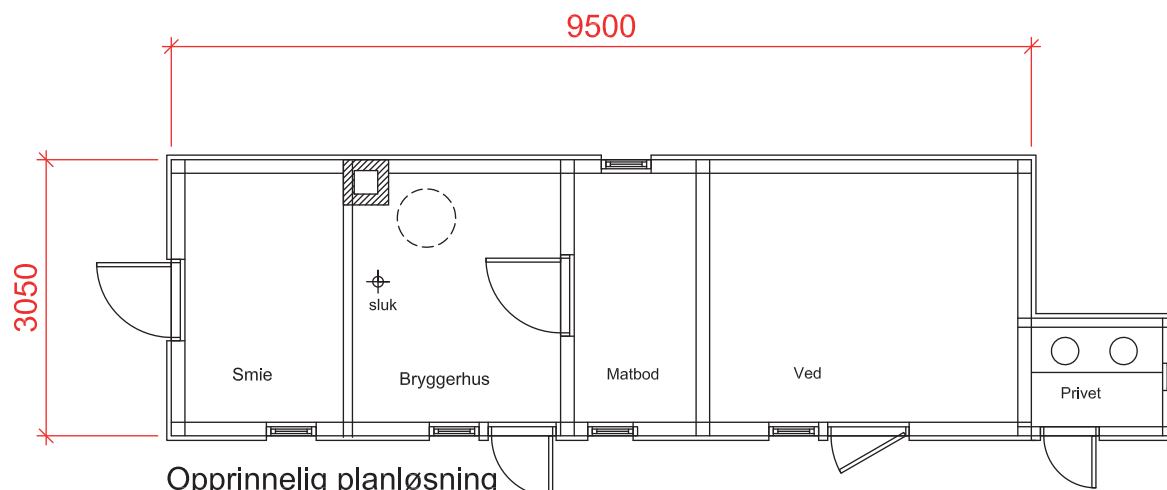
Under: Gang med dør til stue. Rom 5-102.

Uthus (til feriebolig)

Bygningens navn	Uthus	
Nummer i Askeladden	86873-6	
GAB nr.	165386426	
Byggnr. i fredn.vedtak	6	
Byggeår	Ca år 1900	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Uthus	
Fredningsomfang	Bygningens eksteriør og interiør med hensyn til opprinnelig planløsning.	
Bygningsbeskrivelse	Bygningen er i bindingsverk, kledd med trepanel inne og utvendig har den trekledning med eternittplater. Enkle trevinduer, tofags sidehengslete funkisvinduer, pulttak med bølgeblikplater. Gammel murt pipestokk.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Komprimerte masser 2. Fundament: Støpt betong 3. Grunnmur: Ingen 4. Utvendige trapper og ramper: Støpt betong 5. Gulv på grunn: Kryssfiner 6. Yttervegger: Bindingsverk med innvendig og utvendig kledning 7. Ytterdører: Labank, hvitmalte 8. Vinduer: Enkle trevinduer, enkelte med gjennomgående sprosser 9. Tak: Pulttak 10. Taktekking: Bølgeblikk 11. Takrenner og nedløp: Delvis manglende, stålrinne. 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Ingen 15. Innervegger: Enkle panel. 16. Etasjeskiller: Ingen 17. Innvendige trapper: Ingen 18. Piper og ildsteder: Indre murt pipestokk for bryggerhusformål 19. Luker og ventilasjon: Ingen 20. Galleri og balkong: Ingen 21. Diverse: Ingen	
Endringshistorikk	Rominndelingen i bygningen har endret seg mye siden den ble bygget. Likeledes er her skiftet taktekking fra beverhalestein til bølgeblikk, og vinduer og dører er endret. Se plantegning neste side.	
Retningslinjer for videre utvikling	Bygningen er godt egnet til ny bruk.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper. Når og hvis det blir behov for større istandsetting, må det vurderes om eksisterende uttrykk skal videreføres, eller om det skal gjøres en tilbakeføring til et tidligere, dokumentert uttrykk. Tiltaket vil være søknadspliktig.	

Under: Fasade mot nordvest.

Under: Fasade mot nordøst.

Nederst: Fasade mot sydvest.

Assistentbolig

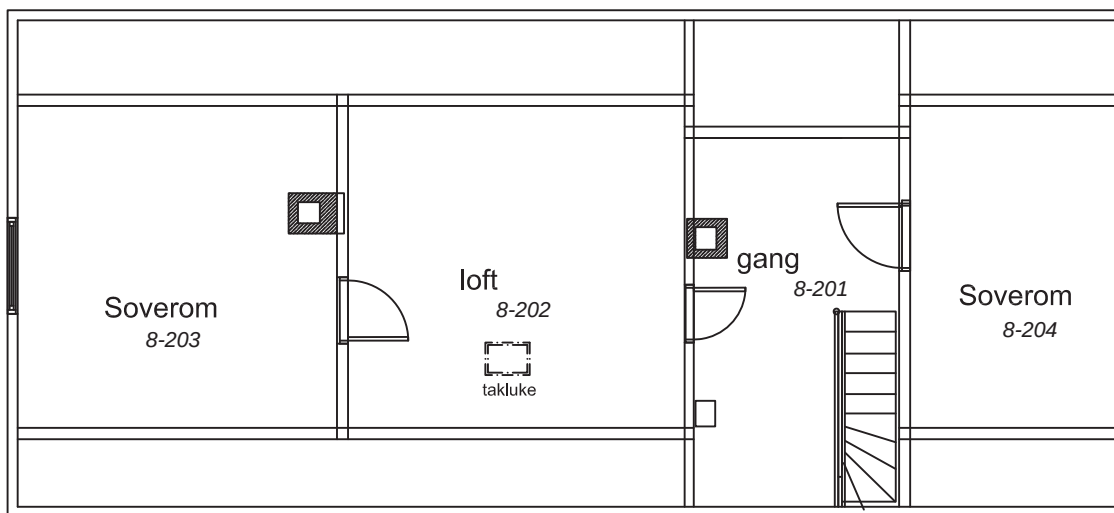
Bygningens navn	Assistentbolig	
Nummer i Askeladden	86873-7	
GAB nr.	8590370	
Byggnr. i fredn.vedtak	8	
Byggeår	1890-årene	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Assistentbolig	
Fredningsomfang	Bygningens eksteriør og interiør med hensyn til opprinnelig planløsning.	
Bygningsbeskrivelse	Lafteverk med saltak. Åstak. Fasadekledning: Plater av eternitt. Taktekking: Lappskifer. Grunnmur: Betong og naturstein med bindemiddel, pusset, kalket e.l. 2 pipestokker. Kjeller: Ganghøyde 210 overdekket med trebjelker og tregolv, ganghøyde 240 overdekket med murt massivhvelv.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Komprimert masse. 2. Fundament: Naturstein og betong 3. Grunnmur: Betong / naturstein 4. Utvendige trapper og ramper: Støpt betong 5. Gulv på grunn: Tregulv i kjeller. 6. Yttervegger: Laftet tømmer med eternittplater utvendig. Panel og plater inne. 7. Ytterdører: Ramtredører, hvitmalte 8. Vinduer: enkle trevinduer med varevindu. Hvitmalte. 1x3,2x3,3x3 glass empire. 9. Tak: Saltak med taktro, åstak. Vindskier av tre. 10. Taktekking: Lappskifer 11. Takrenner og nedløp: Lys grå plastrenner og nedløp. 12. Beslag: Ingen. 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Ingen 15. Innervegger: Laft med plater / panel 16. Etasjeskiller: Trebjelkelag med golvbord og gipshimling i 1. etg. 17. Innvendige trapper: Malt lukket tretrapp. 18. Piper og ildsteder: 2 pipestokker, murt og pusset. 19. Luker og ventilasjon: Enkelte mindre evttilhatter i fasadene. 20. Galleri og balkong: Ingen	
Endringshistorikk	Endringer har skjedd mht kjøkken og sanitærløsninger. Ytterveggene er kledd med eternitt på 1950-tallet.	
Retningslinjer for videre utvikling	Bygningen er godt egnet til ny bruk. Imidlertid er det nødvendig med en oppgradering av interiøret og de sanitærtekniske installasjonene for at bygningen skal kunne tas i bruk. Interiøret har mange kvaliteter som må ivaretas ved en eventuell oppgradering. Det er nødvendig med en detaljert prosjektering. Det vil være naturlig å se utvikling av bruken av denne bygningen i sammenheng med tiltak i forbindelse med den planlagte nasjonalparken.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper.	

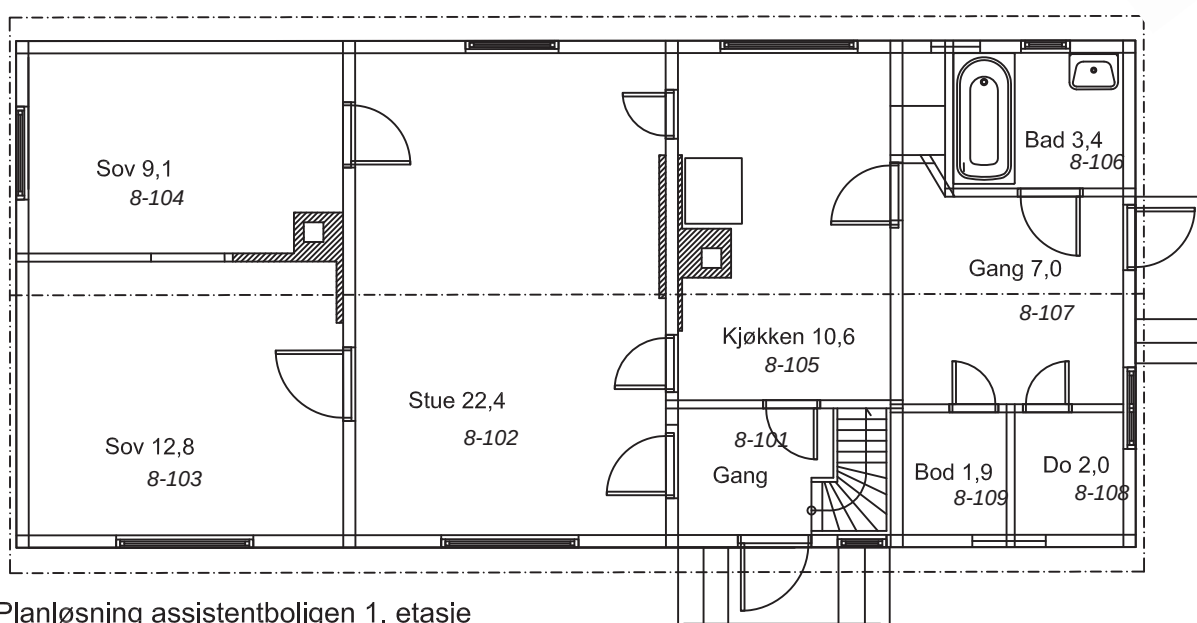
Fasade mot syd.

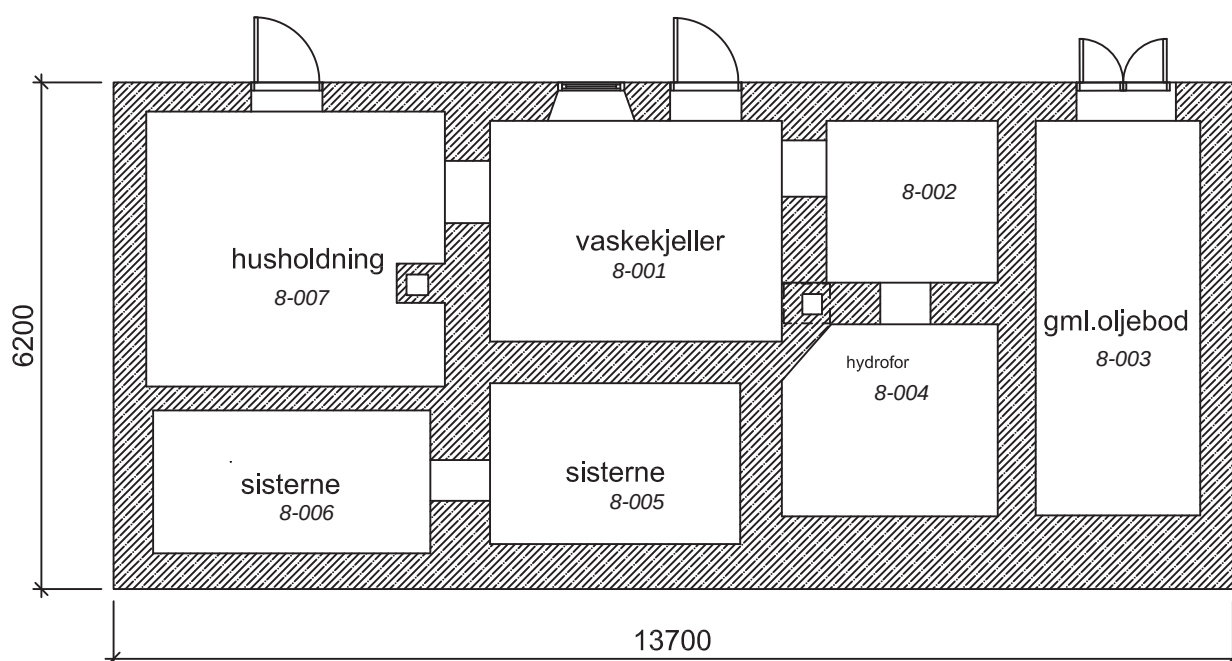
Mot vest.

Planløsning assistentboligen 2. etasje

Planløsning assistentboligen 1. etasje

Planløsning assistentboligen kjeller

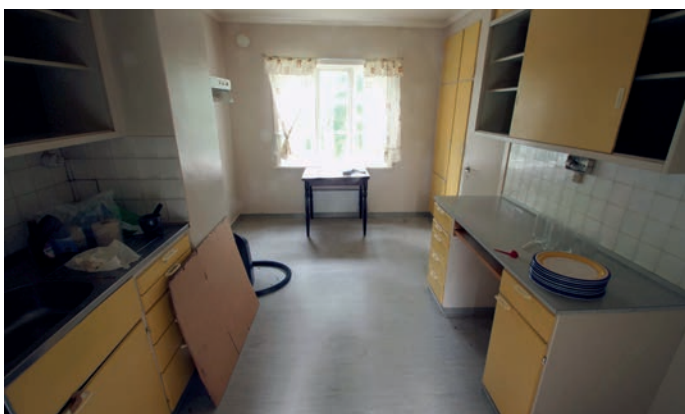
Over: Fasade mot nord.

Under: Kjøkkenet, rom 8-105.

Øverst: Gang fra øst. Rom 8-101.

Over: Baderom, rom 8-105.

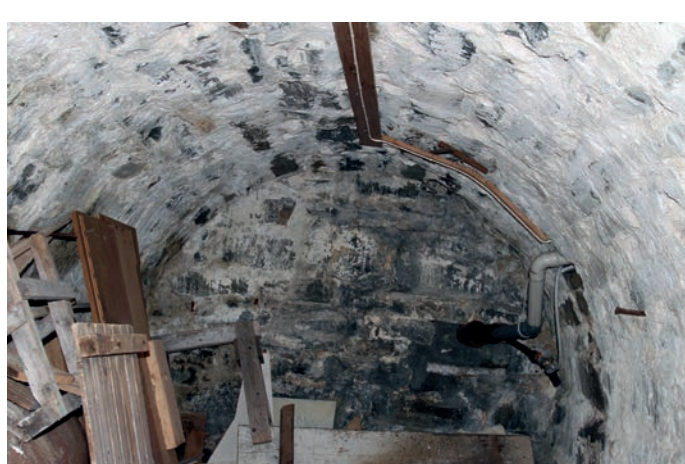
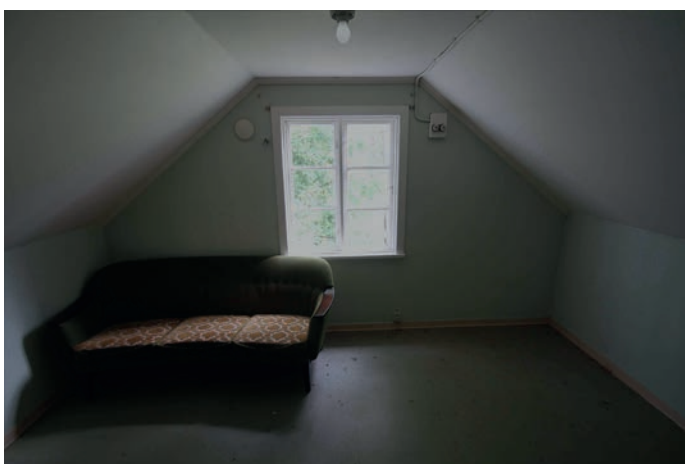

Under: Bilder fra kjeller.

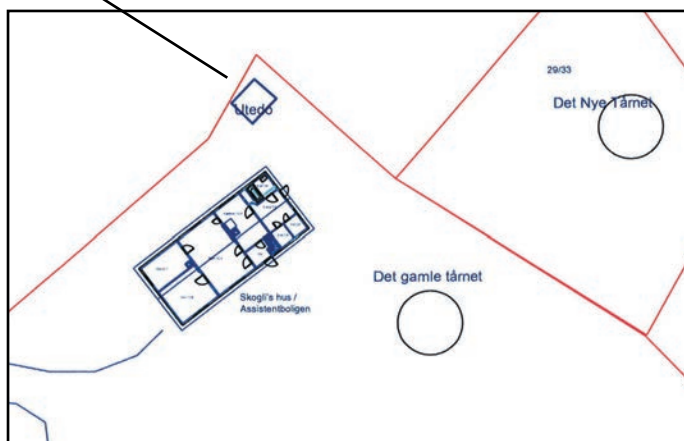
Over: Fra stuen, rom 8-102.

Under: Soverom 8-204

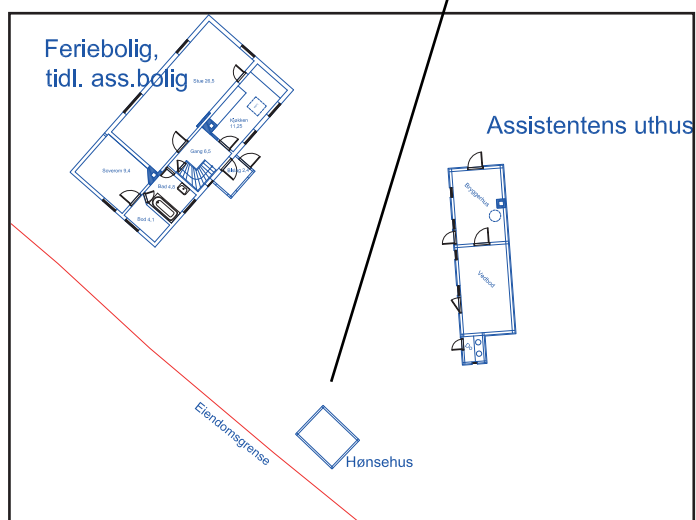

Andre bygg, fredet etter §19, områdefredning:
Assistentens utedo/uthus.

Andre bygg: **Hønehuset** ved ferieboligen, fredet etter §19/områdefredningen.

Naust

Bygningens navn	Naust	
Nummer i Askeladden	86873-8	
GAB nr.	165386434	
Byggnr. i fredn.vedtak	-	
Byggeår	1838	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Naust	
Fredningsomfang	Bygningens eksteriør og interiør med hensyn til opprinnelig planløsning.	
Bygningsbeskrivelse	Saltaksbygning, bindingsverk med trekledning. Nye takplater av aluminium. Enkle trevinduer.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Betong og naturstein 2. Fundament: Betong 3. Grunnmur: Støpt ringmur 4. Utvendige trapper og ramper: Støpt betong 5. Gulv på grunn: Tregulv på bjelkelag 6. Yttervegger: Bindingsverk med låvepanel 7. Ytterdører: Labank, rødmalte 8. Vinduer: Enkle trevinduer 9. Tak: Saltak med sperrebind 10. Taktekking: bølge aluminiumsplater 11. Takrenner og nedløp: Delvis renne i plast mot vest 12. Beslag: Aluminiums mønebeslag 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Ingen 15. Innervegger: Ingen 16. Etasjeskiller: Tregulv på bjelkelag 17. Innvendige trapper: Enkle tretrapper, åpne og ubehandlete 18. Piper og ildsteder: Ingen 19. Luker og ventilasjon: Ingen 20. Galleri og balkong: Ingen 21. Diverse: Ingen	
Endringshistorikk	Taktekking er skiftet til aluminiumsplater rundt 2000.	
Retningslinjer for videre utvikling	Bygningen brukes til utstilling og kafé. Bygningen er godt egnet til nåværende bruk.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper.	

Over: Fasade mot nord-vest.

Under: Detalj av sydvegg med takrenne.

Naustet; øverst: Fasadehjørne mot nord-øst.

Over: Fasade mot vest.

Under: Naustet sett fra tårnet. Nederst: Ny brygge ved naustet.

Over: Interiør i 1. etasje.

Under: Utstilling av gamle båtmotorer.

DET FREDETE OMRÅDET:

Fra Riksantikvarens fredningsvedtak:

Omfanget av fredningen: Fredningsvedtaket omfatter videre et område rundt fyrstasjonen i henhold til lov om kulturminner § 19. Fredningsområdet foreslås å omfatte eiendommen på gnr. 29 bnr.2,10,31,32,33 (Staten v/Kystverket). Fredningsområdet og bygningene som foreslås fredet er avmerket på vedlagte kart datert 25. februar 1997 og påført Riksantikvarens stempel.

Formålet med fredningen: Formålet med fredningen av området rundt fyrstasjonen er å bevare virkningen av fyrstasjonen i miljøet ved å bevare miljøets karakter. Miljøet består av forskjellige kulturminner og landskapselementer som teknisk utstyr knyttet til fyrdriften, brønn, kjøkkenhage, boder, veier og steingjerder rundt og innenfor fyrområdet.

Fredningsbestemmelser:

1. Riving, flytting eller forandringer i området rundt bygningene på fyrstasjonen som kan endre miljøets karakter, er ikke tillatt.
2. Forandringer som ikke endrer miljøets karakter kan tillates under forutsetning av at tiltaket kan godkjennes av vedkommende forvaltningsmyndighet.

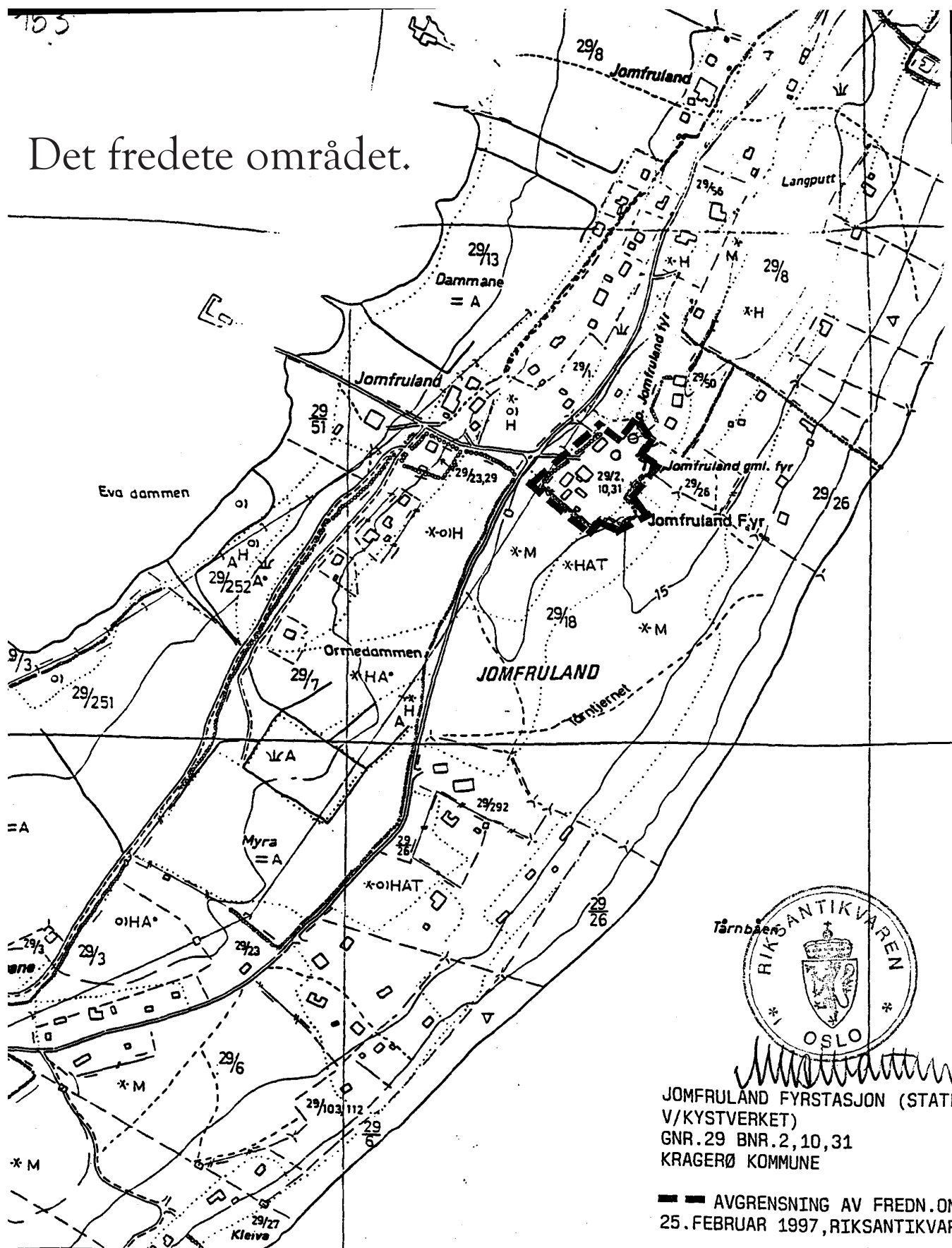
Kystverkets kommentarer:

Skjøtsel av området: Ved skjøtsel av uteområdet skal det tas utgangspunkt i nåværende, eventuelt tidligere situasjon. Eventuell ny beplantning skal ikke tilføre planter som ikke hørte hjemme på fyrstasjonen da den var bemannet.

Skilting: All utendørs skilting er søknadspliktig. Det skal legges opp til en nøktern og enhetlig bruk av skilting. Skiltingen skal være i tråd med Kystverkets retningslinjer for skilting, og hovedformålet er formidling av fyrstasjonens historie. Andre offentlige myndigheters skilting skal i størst mulig grad tilpasses Kystverkets skilting.

Annet: Til tross for en relativt romslig plen er landskapsrommene mellom bygningene og installasjonene små og intime, og egner seg dermed for mindre grupper av besøkende. Det er viktig å ikke påføre uteområdene for stor belastning.

Det fredete området.

JOMFRULAND FYRSTASJON (STATE
V/KYSTVERKET)
GNR.29 BNR.2,10,31
KRAGERØ KOMMUNE

— AVGRENSNING AV FREDN.OM
25.FEBRUAR 1997,RIKSANTIKVAR

534

- E6 Riksveg, motorveg
- R35 Riksveg
- 669 Fylkesveg
- Kommunal bilveg
- Privat bilveg
- Annen kjørbar veg
- Veg i tunnel
- Gang-, sykkelveg

- Klopp
- Busslomme, møteplass
- Vegbom
- Lita ferje
- Kjærbart ved
- Kraftoverføring, posisjonsbestemte master
- Kraftoverføring uten posisjonsbestemte master
- Transformator i stolpe

Målestokk 1: 5000

0 50 100 200

Elvdistansen 6 m

Oversikt over Kystverkets fyrstasjoner

Region	Fredete fyrstasjoner	Bygninger	Ikke fredete fyrstasjoner	Bygninger	SUM
Sørøst	20	i Kystverkets eie	8	i Kystverkets eie	28
	Torbjørnskjær		Struten		
	Homlungen		Strømtangen Fredrikstad		
	Færder		Digerudgrunnen		
	Store Færder (ruin)		Steilene		
	Svenner		Twistein		
	Stavernsodden		Langøytangen	delvis	
	Jomfruland		Songvår		
	Strømtangen Kragerø		Søre Katland		
	Stavseng				
	Lyngør				
	Ytre Møkkalasset				
	Store Torungen				
	Lille Torungen				
	Homborsund				
	Grønningen				
	Oksøy				
	Ryvingen				
	Hatholmen				
	Lindesnes				
	Lista				
Vest	12		11		23
	Eigerøy	delvis	Lille Prestskjær		
	Feistein		Viberodden		
	Kvitsøy		Flatholmen		
	Geitungen		Fjøløy		
	Utsira		Ryvarden	delvis	
	Røværsholmen		Holmengrå		
	Slåtterøy		Kvanhovden		
	Hellisøy		Hendanes		
	Utvær		Ulvesund		
	Geita		Skongenes		
	Ytterøyane		Kråkenes		
	Stabben				
Midt-Norge	19		16		35
	Runde		Svinøy		
	Grasøyane		Flåvær		
	Hogsteinen		Lepsøyrev		
	Alnes	delvis	Erkna		
	Ulla		Storholmen		
	Ona	delvis	Flatflesa		
	Kvitholmen		Bjørnsund		
	Grip		Hestskjær		
	Haugjegla		Stavenes		
	Sletringen		Tyrhaug		
	Sula	delvis	Skalmen		
	Vingleia		Terningen		
	Halten		Finnvær		
	Kjeungskjær		Asenvågøy		
	Kaura		Grinna		
	Buholmråsa		Gjeslingene		
	Kya				
	Nordøyan				
	Sklinna				
Nordland	10		8		18
	Bremstein		Ytterholmen		
	Åsvær		Træna		
	Myken		Kalsholmen		
	Landegode		Tennholmen		
	Måløy-Skarsholmen		Barøy		
	Tranøy		Moholmen		
	Skrova		Glåpen		
	Skomvær		Værøy		
	Anda				
	Andenes				
Troms og Finnmark	7		3		10
	Hekkingen		Torsvåg		
	Fugløykalven		Fruholmen		
	Slettnes		Helnes		
	Kjølnes				
	Makkaur				
	Vardø				
	Bøkfjord				Tils.
Totalt antall	68		46		114

DERES REF.

DERES DATO

VÅR REF.
97/1304 -10
Ark. B-153

VÅR DATO

16 OKT. 1997

Likelydende brev til:
Kystverket 1. distrikt
Kragerø kommune
Telemark fylkeskommune

JOMFRULAND FYRSTASJON - GNR.29 BNR.2,10,31,32,33 (STATEN
V/KYSTVERKET) - KRAGERØ KOMMUNE

VEDTAK OM FREDNING MED HJEMMEL I LOV OM KULTURMINNER
§§ 15 OG 19, JFR. § 22

Med hjemmel i lov om kulturminner av juni 1978 nr. 50 §§ 15 og 19, jfr. § 22,
fatter herved Riksantikvaren vedtak om fredning av Jomfruland fyrstasjon, gnr.29
bnr.2,10,31,32,33.

Myndighet til å fatte vedtak om fredning er delegert fra Miljøverndepartementet til
Riksantikvaren ved departementets vedtak av 30. juni 1989 med endringer fastsatt
23. desember 1992.

Omfanget av fredningen

Fredningsvedtaket omfatter fyrtårn, gammel tårnbygning og øvrige bygninger på
fyrstasjonen i henhold til lov om kulturminner § 15:

1. Fyrtårn
2. Gammel tårnbygning
3. Fyrvokterbolig
4. Uthus
5. Feriebolig, tidl. assistentbolig
6. Uthus
8. Assistentbolig
- Naust

Tallene referer seg til vedlagte kart fra "Norges Fyr" (Bjørkhaug, Poulsson - Oslo
1986), vedlegg 2.

Fredningsvedtaket omfatter videre et område rundt fyrstasjonen i henhold til lov
om kulturminner § 19. Fredningsområdet foreslås å omfatte eiendommen på gnr.29
bnr.2,10,31,32,33 (Staten v/Kystverket).

Fredningsområdet og bygningene som foreslås fredet er avmerket på vedlagte kart
datert 7. mars 1997 og påført Riksantikvarens stempel, vedlegg 1.

Dok.navn: H\FYR\TELEMARK\JOMFRULA\VEDTAK.DOC

POSTADRESSE:
Postboks 8196 Dep.
0034 Oslo

BESØKSADRESSE:
Dronningens gt. 13
0152 Oslo

TELEFON:
22 94 04 00

TELEFAX:
22 94 04 04

Formålet med fredningen

Formålet med fredningen av Jomfruland fyrstasjon er å bevare et kulturhistorisk og arkitektonisk verdifullt bygningsanlegg med fyrtårn, gammel tårnbygning og øvrige bygninger på fyrstasjonen og området rundt fyrstasjonen.

Formålet med fredningen av fyrtårnet og gammel tårnbygning er å bevare bygningenes eksteriør og interiør med fast inventar og teknisk utstyr knyttet til fyrdriften. Fredningen gjelder ikke teknisk utstyr i drift.

Formålet med fredningen av de øvrige bygningene er å bevare bygningenes eksteriør og interiør med hensyn til opprinnelig planløsning.

Formålet med fredningen av området rundt fyrstasjonen er å bevare virkningen av fyrstasjonen i miljøet ved å bevare miljøets karakter. Miljøet består av forskjellige kulturminner og landskapselementer som teknisk utstyr knyttet til fyrdriften, brønn, kjøkkenhage, boder, veier og steingjerder rundt og innenfor fyrområdet.

Fredningsbestemmelser

De følgende fredningsbestemmelsene er fastsatt med hjemmel i lov om kulturminner §§15 og 19. Bestemmelsene gjelder i tillegg til kulturminnelovens bestemmelser om vedtaksfredede kulturminner fra nyere tid samt forskrift om faglig ansvarsfordeling.

Fyrtårnene

1. Riving, flytting eller forandringer i bygningenes eksteriør eller interiør med fast inventar og teknisk utstyr knyttet til fyrdriften, er ikke tillatt.
2. Tilbakeføring av bygningenes eksteriør eller interiør til opprinnelig eller tidligere situasjon kan tillates under forutsetning av at tiltaket kan godkjennes av vedkommende forvaltningsmyndighet.
3. Bestemmelsen i pkt.1 gjelder ikke fast inventar og teknisk utstyr i drift dersom Kystverket på grunn av fyrdriften finner det nødvendig å gjøre inngrep i utstyret.

Øvrige bygninger

1. Riving, flytting eller forandringer i bygningenes eksteriør eller interiør med hensyn til opprinnelig planløsning, er ikke tillatt.
2. Tilbakeføring av bygningenes eksteriør eller interiør til opprinnelig eller tidligere situasjon eller forandringer som ikke endrer opprinnelig planløsning, kan tillates under forutsetning av at tiltaket kan godkjennes av vedkommende forvaltningsmyndighet.

Området

1. Riving, flytting eller forandringer i området rundt bygningene på fyrstasjonen som kan endre miljøets karakter, er ikke tillatt.
2. Forandringer som ikke miljøets karakter kan tillates under forutsetning av at tiltaket kan godkjennes av vedkommende forvaltningsmyndighet.

Bevaringsplan/skjøtselplan

1. Vedkommende forvaltningsmyndighet eller den forvaltningsmyndighet bestemmer kan utarbeide bevaringsplan for bygningsanlegget og skjøtselplan for området rundt bygningene på fyrstasjonen.
2. Bevaringsplanen/skjøtselplanen skal inneholde retningslinjer for bevaring, gjenoppbygging og videreutvikling av bygningsanlegget og området rundt fyrstasjonen. Ved bevaring og skjøtsel skal det tas utgangspunkt i opprinnelig eller tidligere situasjon.

Generelt

1. Fredningen skal ikke være til hinder for den tekniske drift av fyrstasjonen.

Følger av fredningen

Når det gjelder behandling av fredede områder, bygninger og anlegg, vises det til bestemmelsene i lov om kulturminner §§ 15a-19 og 21 samt fredningsbestemmelsene over.

I henhold til Miljøverndepartementets vedtak om delegering av 30. juni 1989 med endringer av 23. desember 1992 er forvaltningen av fredede områder, bygninger og anlegg lagt til den enkelte fylkeskommune. Riksantikvaren er klageinstans for enkeltvedtak fattet av fylkeskommunen, jfr. forvaltningsloven § 28.

I henhold til lov om kulturminner §§ 15a og 19 kan departementet i særlige tilfelle gi dispensasjon fra fredningen for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep i det fredede kulturminnet eller området. Denne dispensasjonsmyndigheten er i henhold til forskrifter av 23. desember 1992 delegert til den enkelte fylkeskommune.

Fredningen medfører at det må søkes om tillatelse til å sette i verk alle typer bygningsmessige arbeider og utomhusarbeider utover vanlig vedlikehold innenfor det fredede området. Søknad om tillatelse skal sendes fylkeskommunen som avgjør om tiltaket kan iverksettes. Er det tvil om et tiltak er å anse som vanlig vedlikehold, skal fylkeskommunen kontaktes.

Det er eier som har ansvaret for det løpende vedlikehold av fredede bygninger, anlegg og områder.

Bakgrunn for fredningssaken

Fredningen av Jomfruland fyrstasjon har sin bakgrunn i et samarbeid mellom Kystdirektoratet og Riksantikvaren om utarbeidelse av en plan for bevaring og bruk av fyrstasjonene i landet. På grunnlag av planen er det valgt ut et representativt utvalg av landets fyrstasjoner som skal vernes gjennom fredning.

Fyrstasjonene langs kysten er markante kulturminner som på en spesiell måte er med på å karakterisere Norge som kyst- og sjøfartsnasjon. Fyrstasjonene har både kulturhistorisk og arkitektonisk verdi; kulturhistorisk ved deres tilknytning til sjøfart, fyrvesen og kystkultur, og arkitektonisk ved deres særegne form og plassering. Oppbyggingen og utviklingen av et landsomfattende fyrsystem med over 200 fyrstasjoner spredt langs hele kysten, er et av de mest omfattende prosjekter den norske stat har gjennomført.

I dag er fyrstasjonene utsatt for store forandringer med hensyn til bruk og drift. Dette har gjort det nødvendig å ta stilling til hvilke fyrstasjoner som skal bevares i sin nåværende form. Gjennom en fredning vil Riksantikvaren legge visse antikvariske prinsipper og retningslinjer til grunn for den videre behandling og bruk av fyrstasjonene. Dessuten ønsker Riksantikvaren at fyrstasjonene skal ha fredningsstatus som kulturminner av nasjonal verdi og interesse.

Eiendomsforhold. Reguleringsmessig status

Staten v/Kystverket står som eier av Jomfruland fyrstasjon. Direktoratet for naturforvaltning og Kragerø kommune har kontakt med Kystverket om overtakelse av anlegget. Assistentboligen disponeres av Kystverkets tilsynsmann. De andre boligene benyttes til ferie- og forskningsformål. Det er planlagt natur- og kulturutstilling i det eldste tårnet samt generell tilrettelegging for publikum.

Fyrstasjonen er regulert til offentlig formål/spesialområde bevaring etter plan- og bygningsloven. Naustområdet er regulert til trafikkområde og i tillegg offentlig formål for naustet.

Jomfruland fyrstasjon som kulturminne. Beskrivelse av anlegget

Jomfruland fyrstasjon ligger på Jomfruland utenfor Kragerø, og er et kystfyr. Fyrstasjonen ligger i det flate ra-landskapet som kjennetegner Jomfruland. Bygningene ligger samlet inne på øya, delvis inngjerdet av steingjerder. Fyrtårnene ligger for seg, mens de øvrige bygningene med unntak av assistentboligen danner et eget tun innenfor fyrområdet.

Jomfruland fyrstasjon ble opprettet i 1839. Fyrstasjonen har to fyrtårn fra henholdsvis 1839 og 1938 hvorav det eldste har vært ute av drift siden 1938. For øvrig består fyrstasjonen av fyrvokterbolig, 2 uthus, 2 assistentboliger der den ene fungerer som feriebolig, og naust ved sjøen. Det ene uthuset (4) inneholder bl.a. hønsehus.

Tårnet fra 1839 er et 22 meter høyt, hvitkalket teglsteinstårn, mens fyrtårnet fra 1938 er et hvitmalt støpejernstårn på 31 meter. Lykten er fjernet fra det gamle tårnet. De øvrige bygningene er i tre.

Innenfor området er det foruten bygningene kulturminner som teknisk utstyr knyttet til fyrdriften, brønn, kjøkkenhage, boder, veier og steingjerder. Det går en 400 meter lang vei ned til sjøen der naustet og landingen ligger.

Jomfruland fyrstasjon har hele tiden vært i utvikling og gjennomgått endringer, både teknisk og bygningsmessig. Assistentboligen og uthuset er utvidet og ombygget, sannsynligvis i 1938 ved oppføringen av nytt fyrtårn. På 50/60-tallet ble bygningene delvis modernisert med eternittkledning og en del vindusutskiftninger. Store deler av interiørene ble platebelagte. Vinduene i fyrvokterboligen er av nyere dato med falske sprosser, og taket er tekket med betongstein. Assistentboligene er tekket med skifer, mens uthusene har bølgeblikk på taket. Utedoen på uthuset (6) har eternitt-tekking. Naustet er flyttet innenfor havneområdet og utvidet. Bygningen er kledd med eternitt bølgeplater og tekket med bølgeblikk.

Jomfruland fyrstasjon er automatisert og ble avfolket i 1991.

Nærmere beskrivelse

For nærmere beskrivelse av Jomfruland fyrstasjons historie vises det til vedlagte utdrag fra «Norges Fyr» (Bjørkhaug, Poulsson - Oslo 1986), vedlegg 2.

Vurdering av kulturminnet. Begrunnelse for fredningsforslaget

«Nasjonal verneplan for fyrstasjoner»s vurdering

I «Nasjonal verneplan for fyrstasjoner» er det gitt følgende vurdering av Jomfruland fyrstasjon:

«Jomfruland fyrstasjon er et særpreget anlegg med to høye fyrtårn ved siden av hverandre, og med beliggenhet i det flate ra-landskapet på Jomfruland. De to fyrtårnene, et hvitkalket teglsteinstårn fra 1839 og et hvitmalt støpejernstårn fra 1938, representerer ingeniørkunst fra to forskjellige perioder og viser utviklingen i fyrarkitekturen. Fyrstasjonens verneverdi er først og fremst knyttet til tårnene. Stasjonens øvrige bebyggelse ligger hovedsaklig gruppert i et eget tun omgitt av frodig vegetasjon.

Jerntårnet har et eldre, stort 2. ordens linseapparat. Fyrstasjonen har fremdeles tåkesignal i drift.»

Riksantikvaren vil i tillegg bemerke

Jomfruland fyrstasjon har stor aldersverdi med den gamle tårnbygningen fra 1839. Sannsynligvis har den ombygde assistentboligen kjerne fra fyrstasjonens opprettelse. Teglsteinstårnet representerer en sjelden materialbruk det bare finnes få andre eksempler på i landet.

Fyrstasjonen ligger i et særegent og godt bevart kulturlandskap, og har ved sin beliggenhet midt på øya omgitt av frodig vegetasjon høy miljøverdi.

Miljøet som helhet har høy autentisitet med alle bygningene på fyrstasjonen bevart. Fyrtårnene har dessuten som enkeltelementer høy autentisitet, mens de øvrige bygningene har gjennomgått flere bygningsmessige endringer; endringer som er typiske for utviklingen på landets fyrstasjoner.

I sosial- og næringshistorisk sammenheng er Jomfruland fyrstasjon et representativt eksempel på en fler-familiestasjon. Kulturminner som brønn, kjøkkenhage, uthus med hønsehus og boder gir et bilde av liv og virke på fyrstasjonen utover fyrdriften.

Ved sin beliggenhet på Jomfruland fungerer fyrstasjonen som et viktig landemerke og identitetsskapende element i skjærgården.

Fyrstasjonen er et rikt sammensatt anlegg med et relativt stort antall bygninger. Bygningene ligger samlet delvis omgitt av stedstypiske steingjerder og av kraftig vegetasjon, og utgjør et avgrenset miljø som etter Riksantikvarens vurdering også har estetiske kvaliteter.

De to generasjoner av tårnbygninger synliggjør utviklingen innen fyrtårnbyggingen og har i så måte pedagogisk verdi.

Det følger av lov om kulturminner § 15 at Riksantikvaren kan frede byggverk og anlegg eller deler av dem av kulturhistorisk eller arkitektonisk verdi. Videre kan Riksantikvaren i henhold til lov om kulturminner § 19 frede et område rundt et fredet kulturminne så langt det er nødvendig for å bevare virkningen av kulturminnet i miljøet.

På bakgrunn av vurderingene ovenfor finner Riksantikvaren at Jomfruland fyrstasjon er et så verdifullt bygningsanlegg i både kulturhistorisk og arkitektonisk sammenheng at det oppfyller betingelsene for fredning etter bestemmelsen i § 15. Det er spesielt fyrstasjonens kunnskapsverdi med den gamle tårnbygningen og det nye fyrtårnet, deres pedagogiske verdi og det gamle tårnets aldersverdi og sjeldenhet Riksantikvaren legger vekt på når det gjelder fyrstasjonens verneverdi.

Riksantikvaren finner videre at det er hjemmel for å frede det avsatte området i henhold til bestemmelsen i § 19. Fredningsområdet omfatter fyrstasjonens nærmeste omgivelser og innbefatter kulturminner som teknisk utstyr knyttet til fyrdriften, brønn, kjøkkenhage, boder, veier og steingjerder som hører med til fyranlegget.

Av praktiske grunner er grensen for fredningsområdet lagt i eiendomsgrensen for Kystverkets eiendom. Etter Riksantikvarens oppfatning er det nødvendig å frede det avsatte området for å oppnå hensikten med områdefredningen, nemlig å bevare virkningen av kulturminnene i miljøet.

Saksgang frem til fredningsvedtaket

Varsel om igangsettelse av fredningssak ble i samsvar med lov om kulturminner § 22.1 meddelt Kragerø kommune og Telemark fylkeskommune i brev av 6. september 1995. Samtidig ble meldingen kunngjort i Varden og Telemarksavisa. Det er kommet inn følgende uttalelser til varselet:

1. Uttalelse av 24. oktober 1995 fra Kystverket 1. distrikt
2. Uttalelse av 24. oktober 1995 fra Kragerø kommune, Kulturetaten

Kystverket 1. distrikt gjør oppmerksom på at det bør tilføyes i beskrivelsen vedlagt varselet at en av boligene (8) benyttes som helårsbolig. Dette vil bli rettet opp i beskrivelsen.

Kragerø kommune opplyser at Hovedutvalget for kultur som har behandlet saken, ikke har innvendinger til fredningsforslaget. Kommunen påpeker at en sikring av fyrstasjonen er betinget av at det tilrettelegges for bruk, og at det avsettes statlige midler til dette.

Riksantikvaren vil bemerke at det er eier som har vedlikeholdsansvaret og ansvaret for eventuell bruk/utnyttelse av bygningene. Jomfruland fyrstasjon har med sin bygningsmasse og tilgjengelighet stort gjenbrukspotensiale

Det ble deretter utarbeidet fredningsforslag som ble sendt på høring til berørte parter i brev av 23. april 1997. Forslaget ble samtidig lagt ut til offentlig ettersyn i Kragerø kommune og Telemark fylkeskommune samt kunngjort i Norsk lysingsblad, Varden og Telemarksavisa. Det er kommet inn følgende uttalelser til fredningsforslaget:

1. Uttalelse av 5. mai 1997 fra Kystdirektoratet
2. Uttalelse av 13. mai 1997 fra Fylkesmannen i Telemark vedr. Jomfruland fyrstasjon, Strømtangen fyrstasjon og Stavseng fyrstasjon
3. Uttalelse av 6. juni 1997 fra Kystverket 1. distrikt

Kystdirektoratet oversender kopier av eiendomspapirer/bygningsbeskrivelse for Jomfruland fyrstasjon til orientering. Kystdirektoratet gjør oppmerksom på at eiendommene gnr.29 bnr.32 og 33 inngår i fyrområdet i tillegg til gnr.29 bnr.2,10 og 31. Dette er rettet opp i sakspapirene.

Fylkesmannen i Telemark støtter fredningsforslagene og har for øvrig ingen bemerkninger.

Kystverket 1. distrikt gjør oppmerksom på at gnr.29 bnr.32 og 33 inngår i fyrområdet. Dette er rettet opp i sakspapirene, se ovenfor. Kystverket gjør oppmerksom på at grunnen som naustet, bryggen og veien ligger på, er sikret gjennom festekontrakt, og at uthuset ved assistentboligen ikke er tatt med i fredningen. Uthuset inngår i områdefredningen, men Riksantikvaren har ikke vurdert det som nødvendig å frede uthuset spesielt etter lov om kulturminner § 15.

Fredningsforslaget av 23. april 1997 ble i brev av 19. juni 1997 oversendt Kragerø kommune for behandling i kommunestyret, med ettersendelse av uttalelse i brev av 7. juli 1997.

Riksantikvaren har mottatt brev av 6. oktober 1997 fra Kragerø kommune vedr. Jomfruland fyrstasjon, Stavseng fyrstasjon og Strømtangen fyrstasjon. Kragerø kommunestyre behandlet fredningssakene i møte 2. oktober 1997. Kommunestyret har ingen innvendinger mot Riksantikvarens forslag om fredning.

Da Kragerø kommune ikke har innvendinger til fredningsforslaget, og på bakgrunn av ovenstående begrunnelse, finner Riksantikvaren det riktig å fatte vedtak om fredning av Jomfruland fyrstasjon.

Opplysning om klageadgang og tinglysing

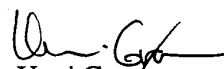
Riksantikvarens fredningsvedtak kan påklages til Miljøverndepartementet, jfr. forvaltningsloven § 28. Eventuell klage skal stiles Miljøverndepartementet, men sendes Riksantikvaren. Klagefrist er 3 uker innen mottakelsen av fredningsvedtaket.

Fredningsvedtaket vil bli tinglyst av Riksantikvaren i samsvar med lov om kulturminner § 22.5.

Med hilsen

Nils Marstein
riksantikvar

Unni Grøn

Gjenpart

m/vedlegg:

- Miljøverndepartementet
- Kystdirektoratet
- Telemark fylkeskommune, Fylkeskonservatoren
- Fylkesmannen i Telemark, Miljøvernadv.

Vedlegg: - Kart, datert 7. mars 1997
 - Kopi av utdrag fra "Norges fyr» (Bjørkhaug, Poulsson - Oslo
 1986)

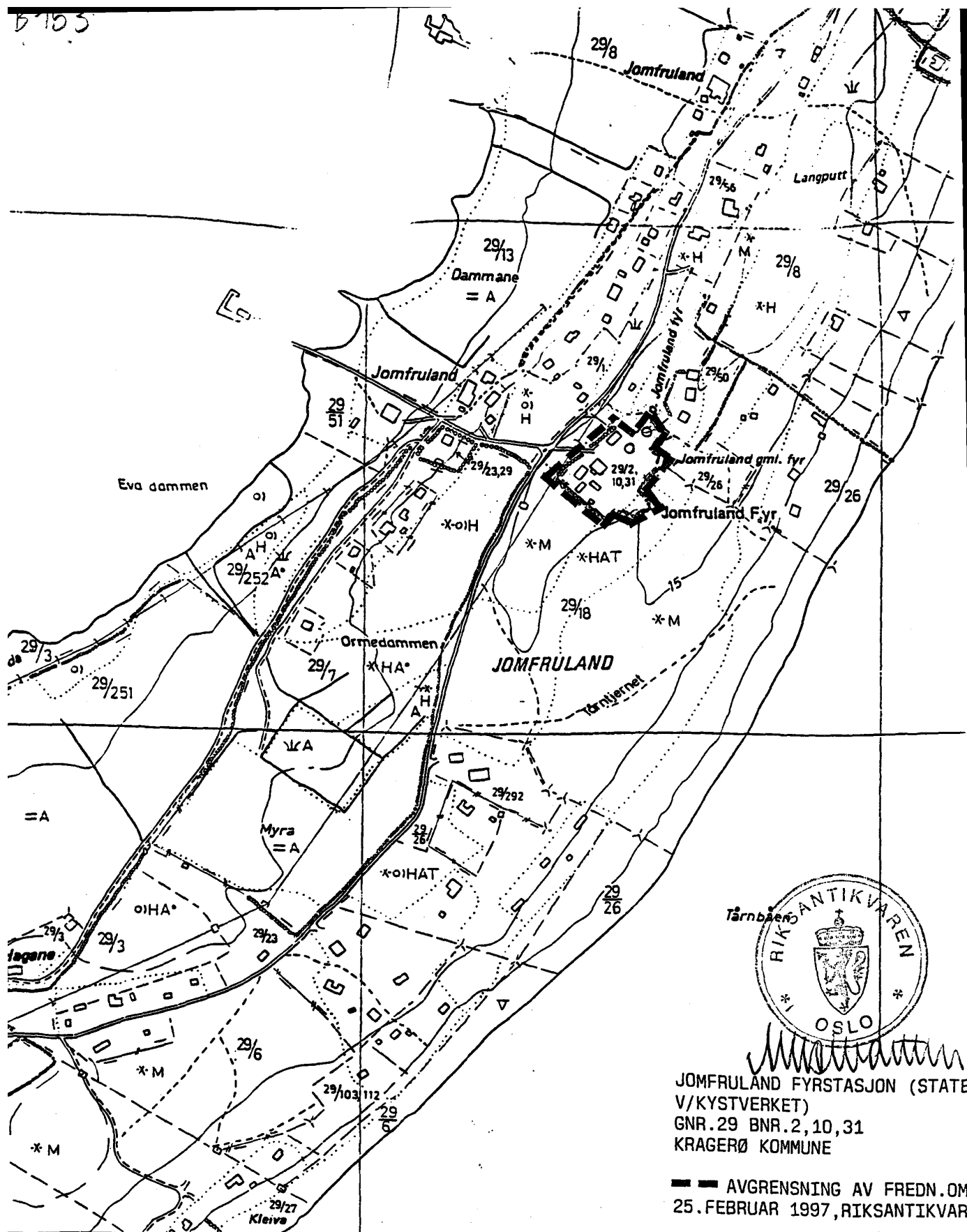
Likelydende brev til:

Kystverket 1. distrikt
Postboks 545
4801 Arendal

Kragerø kommune
P.b. 128
3771 Kragerø

Telemark fylkeskommune
Fylkeshuset
Fylkesbakken 6
3700 Skien

5103

JOMFRULAND FYRSTASJON (STATE
V/KYSTVERKET)
GNR.29 BNR.2,10,31
KRAGERØ KOMMUNE

— — — — — AVGRENSNING AV FREDN.OM
25.FEBRUAR 1997,RIKSANTIKVAR

534

- E6 — Riksveg, motorveg
- 35 — Riksveg
- 669 — Fylkesveg
- — — — — Kommunal bilveg
- — — — — Privat bilveg
- — — — — Annen kjørbare veg
- — — — — Veg i tunnel
- — — — — Gang-, sykkelveg

- — — — — Kjøp
- — — — — Busslinje, møteplass
- — — — — Vegbom
- — — — — Lite ferje
- — — — — Kjørbart ved
- — — — — Kraftoverføring, posisjonsbestemte master
- — — — — Kraftoverføring uten posisjonsbestemte master
- — — — — Transformator i stolpe

Målestokk 1: 5000

0 50 100 200

Ekvidistanse 6 m

Jomfruland fyrstasjon

Navnet Jomfruland kan komme av at sjøfolk bad til Jomfru Maria om å komme sikkert forbi det farlige farvannet. Svenske forskere hevder at J. har tilknytning til ordet *havfrue* (svensk: *sjöjungfrun*).

BELIGGENHET:

Midt på øya, ca. 11 km
sjøvei fra Kragerø.
58 51,8 9 36,3. G.nr. 29,
b.nr. 31 og 33, Kragerø
kommune

OPPRETTET:

1839

FYRBYGNING:

Hvitt jerntårn 31 m

LYSKARAKTER:

Fast med 1 bl. hv. 30. sek.

LYSSTYRKE:

Fast lys 91 000 cd, blink
1 082 400 cd (2. orden)

LYSETS HØYDE:

48 m over høyvann

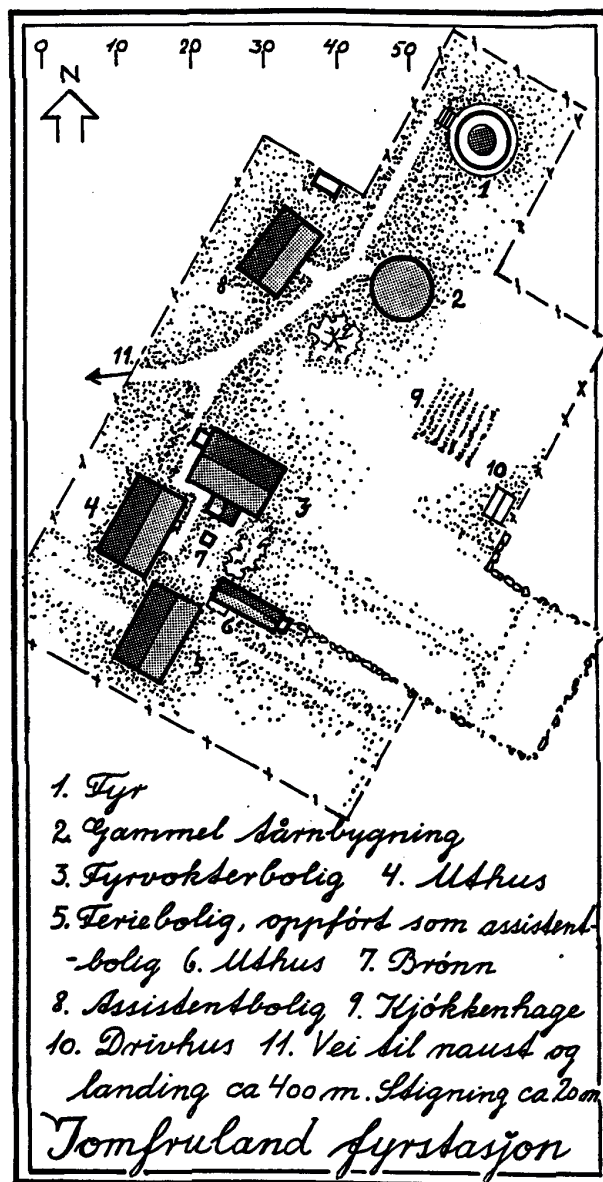
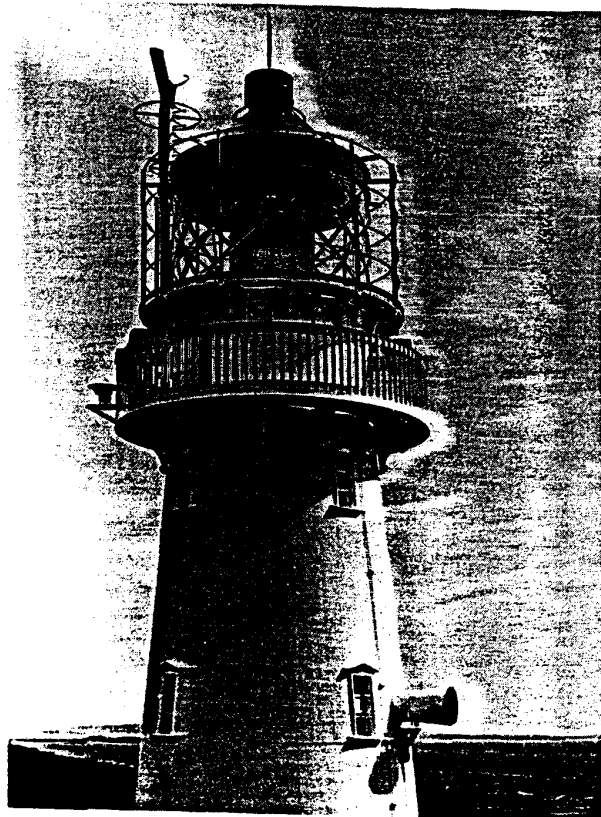
LYSVIDDE:

19 n mil

TÅKESIGNAL:

1874 horn, 1939 diafon,
1985 nautofon

Jomfruland tårn med lyktehus og galleri. Fotografert fra det gamle steintårnet 1980.

Tegning etter situasjonsplan fra 1911, rev. 1954 og 1980.

Fyrkommisjonen av 1828 hadde bl.a. foreslått et kystfyr på Jomfruland og et mindre havne- og led-fyr på Langøytangen. I kommisjonens begrunnelse for å etablere disse fyr uttales:

«Det gjaldt for Fartøierne dels at komme saa meget som mulig til Luvart og dels at undgaa den sydfra mot Bugten i Christianiafjorden sterkt ind-sættende Strøm, som noget vestenfor Christianiafjorden forener sig med den fra Kategat kommen-de Strøm og derfor søger sterkt paa Landet vesten-for Jomfruland.»

En ny kommisjon ble oppnevnt i 1835 for å be-stemme hvor fyrene burde plasseres. Tomt til Jomfrulandstårnet ble tatt ut på øyas høyeste

punkt, 20 meter over havet og ca. 440 meter sydøst for hovedgården. Det ble videre bestemt at fyret skulle være «et 2. Ordens Blinkfyrt med omgaaende Linser der burde gives et Blink hvert halve Minut hvormed det ikke kan forveksles med Oksø Fyrt, der er fast med et Glimt hvert 4de Minut og ei heller med Marstrand Fyrt».

Arbeidet tok til i 1837. Året etter var arbeidsstyrken til dels oppe i 70 mann. Til tårnet gikk det med ca. 250 000 murstein. Huggen stein til gesims m.v. måtte kjøpes annensteds fra da det ikke var brukbar gråstein på stedet. Det ble oppført våningshus med tre værelser, pikeværelse, kjøkken og loftsværelse, et uthus med vedbod, fjøs m.m. og en jordkjeller. Lyktehuset ble levert fra Nes Jernverk. Fyrapparatet som kom fra Frankrike, ble montert av en fransk ingeniør.

Fyret ble tent den 1. oktober 1839.

Fyrforvalteren ble i tillegg gitt ansvar for inspeksjon av Langøytangen fyr, om sommeren en gang hver måned og om vinteren hver annen måned. Til å assistere seg på Jomfruland fikk han en «smikkyndig fyrkarl».

I 1852 ble det oppført brygge samt båthus og båt-opptrekk. Assistenten som hadde bodd privat, fikk i 1857 tjenestebolig på fyrstasjonens område.

I 1874 fikk Jomfruland et av landets første luftdrevne tåkesignal. Det ble oppført et eget maskinhus for to stk. Ericsons varmluftmaskiner — også kalt «kalorikkmaskiner» — som igjen drev to små kompressorer. Både maskiner og horn ble kjøpt fra USA.

I 1881 ble ordningen med inspeksjon av Langøytangen opphevet. To reserveassistenter ble an-

satt i 1892, og dermed falt også plikten for fyrforvalteren til selv å holde en fyrkarl bort.

I 1897, etter 23 års bruk, var tåkemaskineriet så nedslitt at det måtte skaffes nytt, motordrevet tåkesignal. For øvrig var skogen på Jomfruland vokst til slik at lyden fra tåkehornet var svekket. Det måtte derfor bygges et tretårn for å få hornet høyere opp.

I 1909 ble det bygd en bolig til den andre av assistentene, som hittil hadde bodd privat.

Mursteintårnet og lyktehuset var i årenes løp blitt såpass nedslitte at de var vanskelige å holde vedlike. I 1930 ble det på et fyrmøte i Oslo fremmet sterke krav om kraftigere tåkesignal bl.a. på Jomfruland fyr. På budsjettet for 1936/37 ble de nødvendige bevilgninger gitt for både fyr og tåkesignal.

Arbeidene med et nytt støpejernstårn på 31 meter var fullført i løpet av 1938. En ny lykt ble skaffet, men det hundre år gamle linseapparatet var fullt brukbart og ble flyttet over i det nye tårnet. Maskineri og lufttrykketanker til et diafon tåkesignal ble også plassert i tårnet. I 1939 ble det hele tatt i bruk. Det gamle murtårnet uten lykt er fredet.

I 1971 ble det på fyret satt opp en tåkedetektor. Det er et elektronisk apparat som oppdager tåke. Tåkedektoren kunne kobles enten til en alarmklokke eller til selve maskineriet for tåkesignalet. Gjennom et par års prøvetid virket apparatet så pålitelig at man kunne innføre sovende vakt.

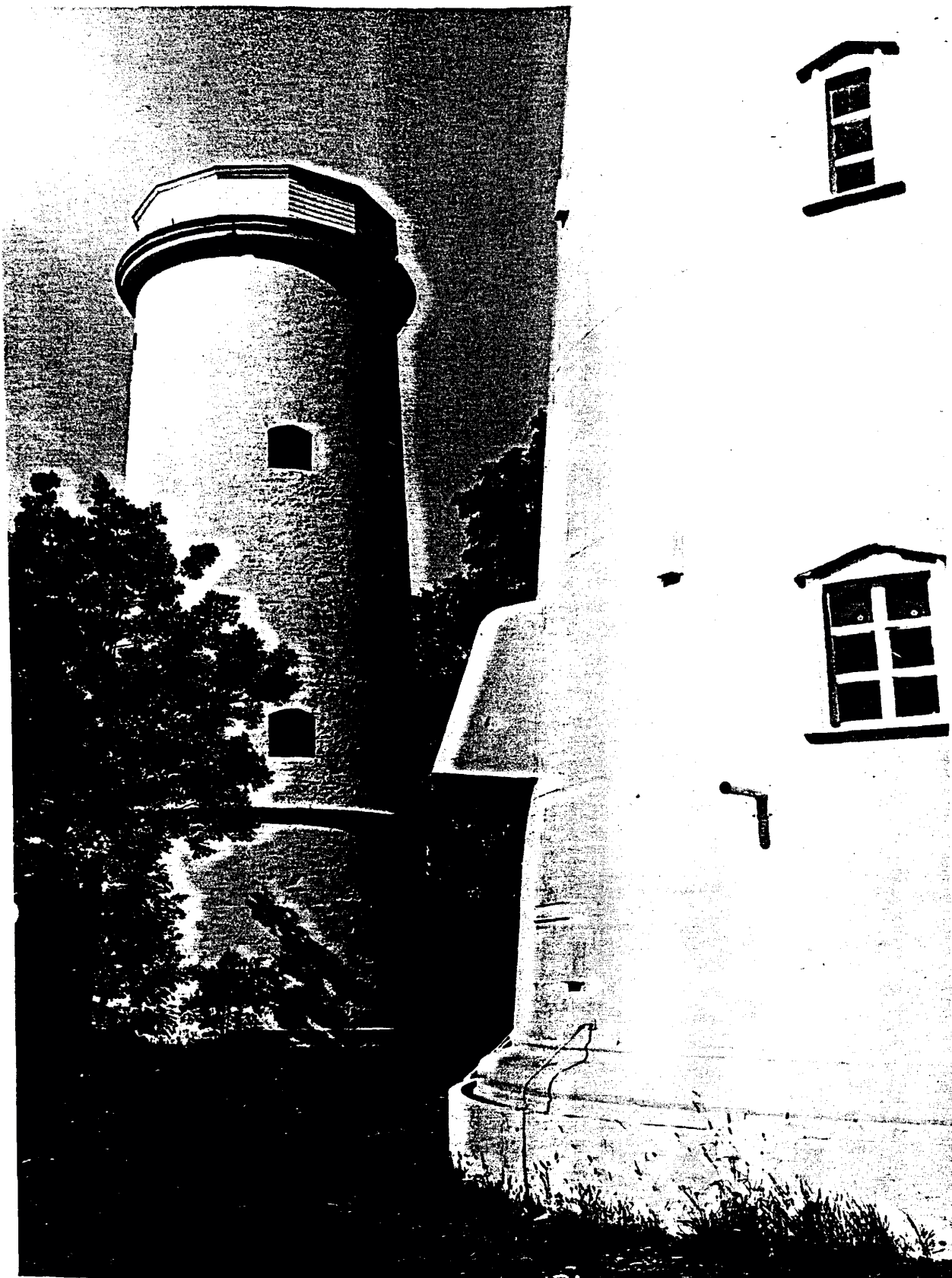
Fra Jomfruland fyr sendes daglig tre meteorologiske observasjoner.

Hele øya Jomfruland består av morene. Bare to steder dukker det fast fjell opp. Utsiden mot Skagerrak er bare rullestein. På øya er det et sjeldent fint plante- og fugleliv. Blant annet står det et tre på fyrstasjonsområdet som det hevdes bare eksisterer i to eksemplarer i Norge. Det andre står på Treschows eiendom i Larvik.

Ved et lite tjern syd-øst for fyret skal Kittelsen ha hentet sitt motiv for «Nøkken».

Inngang til det gamle steintårnet (t.v.), assistentbolig (t.h.).
Foto 1980.

I bakgrunnen det gamle steintårnet. I forgrunnen støpejernstårnet, bygd 1938. Foto 1980.